

Nr 25.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; given Stockholms slott den 16 januari 1920.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. Holmquist.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Häri genom förordnas, att §§ 4, 15, 18, 23, 26, 30, 31, 33—39, 42 och 49 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 4.

Kommunens — — — — — befatta.

Verkställighet och förvaltning tillkomma, *under ledning av det stadskollegium, varom i § 33 stadgas*, de särskilda, *under stadsfullmäktige ställda nämnder (styrelser)* eller personer, som för sådant ändamål utses och vilka var inom sitt område äro för omförmälda göromål ansvariga.

De förvaltningsmyndigheter, åt vilka vården om kommunens gemensamma angelägenheter sålunda närmast anförtrodd är, hava ock främsta åliggandet att verka till kommunens gagn och tillse, att de allmänna behoven varda fyllda i den mån tillgångar därtill finnas eller kunna beredas.

Överståhållaren — — — — — angelägenheter.

§ 15.

Mom. 1. Stadsfullmäktig — — — — — fråga.

Mom. 2. Nedan nämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- eller tjänstemannaställning, icke vara stadsfullmäktige, nämligen överståhållaren, underståhållaren, polismästaren och stadens fiskaler ävensom de tjänstemän och betjante, vilka i och för sina befattningar äro inför stadsfullmäktige eller *stadens nämnder redo skyldiga.*

Vid — — — — — deltaga.

§ 18.

Stadsfullmäktige välja årligen bland sig en ordförande samt en *förste* och en *andre* vice ordförande, om vilka val underrättelse skall till överståthållarämbetet insändas.

Äro vid något stadsfullmäktiges sammanträde både ordföranden och vice ordförandena hindrade att närvara, välja de, som tillstådes äro, en annan ordförande för tillfället.

Fullmäktige — — — — — utfärda.

§ 23.

Mom. 1. — — — — —

Mom. 2. Till — — — — — stadsutskylder.

Angående röstövertikt vid val av borgarråd stadgas i § 34.

Mom. 3. — — — — —

Mom. 4. — — — — —

§ 26.

Till stadsfullmäktiges åligganden och befogenhet hör:

att — — — — — hänskjutas;

att meddela beslut i angelägenheter, som av de för verkställighet och förvaltning tillsatta nämnder eller personer likmätigt de för en var av dem gällande instruktioner fullmäktiges prövning underställas;

att, efter granskning av de utav vederbörande förvaltningsnämnder upprättade utgifts- och inkomstförslag, bevilja medel till stadsutgifternas bestridande samt förordna om uttaxering av de skattebidrag, vilka utöver befintliga tillgångar kunna till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behov erfordras, ävensom i fråga om utgifter för nya ändamål bestämma de grunder, efter vilka uttaxering därav skall äga rum; samt

att årligen genom revisorer, vilka stadsfullmäktige utse, granska dem underlydande nämnders räkenskaper och förvaltning under nästföregående året; ägande fullmäktige, sedan revisionsberättelser till dem inkommit och vederbörande fått tillfälle att över gjorda anmärkningar sig förklara, efter befogenhet avgöra, huruvida anmärkning må förfalla eller laglig åtgärd för bevakande av stadens rätt bör vidtagas.

Över — — — — del.

Stadsfullmäktige — — — — — angelägenheter.

Den, vilken såsom ledamot av stadsfullmäktige underlydande nämnd eller eljest är redovisningsskyldig till kommunen, må icke väljas till

revisor av förvaltning, för vilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val av revisor av sådan förvaltning eller i beslut i anledning av revisorernas granskning av sagda förvaltning.

§ 30.

För att vinna gällande kraft, skola stadsfullmäktiges beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga prövning och fastställelse, då de angå:

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) förändring i de av Kungl. Maj:t för *stadskollegiet eller stadens nämnder* fastställda instruktioner; och
- e) _____

§ 31.

Överståhållarämbetets stadfästelse erfordras för att giva gällande kraft åt stadsfullmäktiges beslut i alla övriga ämnen med undantag av följande, varuti avgörandet ankommer endast på fullmäktige, nämligen:

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____
- f) _____
- g) *antagande och entledigande ävensom avlönande av borgarråd;*
- h) *antagande och entledigande ävensom avlönande av den hos stadsfullmäktige anställda sekreterare och vaktbetjäning; samt*
- i) *beslut, varigenom stadsfullmäktige ansett en hos dem omedelbart väckt eller ifrån stadskollegiet eller någon av nämnderna hänskjuten fråga böra förfalla eller icke för närvarande kunna till bifall föränleda.*

§ 33.

Stadskollegiet åligger att å stadsfullmäktiges vägnar leda förvaltningen av stadens angelägenheter. Stadskollegiet har för sådant ändamål: att med uppmärksamhet följa förvaltningen i alla riktningar; att utan tidsutdräkt göra de framställningar och förslag hos fullmäktige eller vidtaga de åtgärder i övrigt, som härav föränledas;

att tillse, det ärenden, i vilka fullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, varda, innan de till handläggning där förekomma, underkastade erforderlig utredning, samt till föredragning i fullmäktige bereda och avgiva yttranden i dylika ärenden; samt

att å fullmäktiges vägnar övervaka verkställigheten av fullmäktiges beslut.

Stadskollegiet äger att från stadens nämnder eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro av nöden, och vaka över, att de varda utan onödigt dröjsmål avgivna, ävensom att hos överståthållarämbetet omedelbart göra framställningar om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter, på sätt för fullmäktige i § 28 är medgivet.

Instruktion för stadskollegiet, vartill stadsfullmäktige uppgöra förslag, fastställes av Kungl. Maj:t.

§ 34.

Mom. 1. Stadskollegiet utgöres av

a) stadsfullmäktiges ordförande och båda vice ordförande,

b) minst tre, högst sex borgarråd samt

c) ytterligare nio ledamöter.

Mom. 2. Borgarråden, vilka hava de särskilda åligganden, varom nedan i §§ 35 och 37 förmäles, väljas av stadsfullmäktige för en tid av sex år. Vid första omröstningen är den vald, som erhållit minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Har ej hela det antal borgarråd, som skall väljas, blivit utsett vid första omröstningen, skall valet av det antal borgarråd, som återstår att utse, uppskjutas till en följande dag. Därvid skall en förteckning upprättas, vari upptagas, därest ingen blivit utsedd vid första omröstningen, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den eller de vid berörda omröstning utsedda erhållit högsta röstetalet. Förteckningen bör upptaga två gånger så många namn, som borgarråd då äro att välja. Den omröstning, som därpå företages, må icke avse andra än de i förteckningen uppförda personerna; och äro de valda, som då erhållit de flesta rösterna. Mellan lika röstetal avgör lotten. Avgår borgarråd före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall befattningen så snart ske kan återbesättas. För tiden intill dess nytt val skett ävensom vid tjänstledighet för borgarråd äge stadskollegiet utse annan bland sina ledamöter att uppehålla tjänsten. Till borgarråd må allenast utses person med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv.

De under mom. 1 c) omförmälda ledamöterna jämte ersättare för dem till lika antal välja stadsfullmäktige bland sig å första sammanträdet i april

månad de år, då val till fullmäktige äga rum. Vid valet skall, där det ej jämlikt mom. 3 sker proportionellt, ordningen mellan ersättarna särskilt bestämmas.

Om skyldighet för de ledamöter av stadskollegiet, som omförmälas i mom. 1 b) och c), att vid varaktigt förfall avgå, samt om ersättares tjänstgöringsskyldighet gälle vad i kollegiets instruktion är stadgat.

Mom. 3. Val av de i mom. 1 c) omförmälda ledamöterna i stadskollegiet jämte ersättare för dem, ävensom, därest stadsfullmäktige till särskilt utskott eller kommitté för beredning överlämna visst eller vissa ärenden, val till sådant utskott eller kommitté skola, där två eller flera personer skola utses, ske proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1. I fråga om ersättare för ledamot i stadskollegiet äger härvid vad om suppleant är stadgat motsvarande tillämpning.

§ 35.

Mom. 1. Stadsfullmäktiges ordförande och båda vice ordförande utöva enahanda befattningar i stadskollegiet.

Överståhållaren eller, där han är hindrad, underståhållaren äger övervara stadskollegiets sammanträden samt deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Den hos stadsfullmäktige anställda sekreteraren tjänstgör ock i sådan egenskap hos stadskollegiet.

Mom. 2. Borgarråden föredraga i stadskollegiet ärenden, som på kollegiets handläggning ankomma. Angående ärendenas fördelning mellan borgarråden gälle vad därom är i stadskollegiets instruktion stadgat.

Borgarråd skall, ändock han icke är stadsfullmäktig, närvara vid fullmäktiges sammanträden, där ej förfall, som av fullmäktige godkännes, föreligger, och äge därvid deltaga i överläggningarna med rätt att framställa förslag samt att få sin mening till protokollet antecknad.

Borgarråd åtnjuter arvode, för år räknat, efter stadsfullmäktiges bestämmande. Med befattningen såsom borgarråd må ej utan stadsfullmäktiges medgivande förenas annan befattning i stadens tjänst eller därmed jämförligt allmänt eller enskilt uppdrag.

§ 36.

För de i § 4 andra stycket omförmälda ändamål skola finnas en drätselnämnd och en fattigvårdsnämnd. I upprättade instruktioner, som

på förslag av stadsfullmäktige av Kungl. Maj:t fastställas, bestämmas för varje nämnd antalet ledamöter och suppleanter.

Finna stadsfullmäktige lämpligt, att särskild nämnd (*styrelse*) tillsättes för *verkställighet eller förvaltning beträffande ärenden av viss art*, hava fullmäktige att upprätta förslag därtill och underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Överståthållaren är obetaget att övervara *nämndernas sammanträden* samt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

§ 37.

Stadskollegiet utser till ordförande i drätselnämnden och till ordförande i fattigvårdsnämnden de borgarråd, vilkas föredragningsskyldighet omfattar de till dessa nämnders arbetsområden hörande ärenden, ävensom bland borgarråden ordförande i de övriga nämnder, beträffande vilka sådant är i kollegiets instruktion föreskrivet, därvid hänsyn toges till den fördelning av föredragningskyldigheten, varom i § 35 förmåles. Tillika utser stadskollegiet bland sina jämlikt § 34 mom. 1 c) valda ledamöter vice ordförande i drätselnämnden, fattigvårdsnämnden samt de övriga nämnder, rörande vilka bestämmelse härom är i kollegiets instruktion lämnad.

Av stadskollegiet utsedda ledamöter i stadens nämnder tjänstgöra under den tid, de tillhöra kollegiet, eller den kortare tid, kollegiet vid valet bestämmer. Bliva platser, varom här är fråga, lediga, skola de av stadskollegiet omedelbart återbesättas. Den, som jämlikt § 34 av stadskollegiet utsetts i borgarråds ställe, uppehålle jämväl den befattning, denne innehar såsom ordförande i nämnd.

De ledamöter i nämnder, vilka ej jämlikt första stycket utses av stadskollegiet, ävensom suppleanter till fastställt antal väljas av stadsfullmäktige, där ej i nämndernas instruktioner eller eljest beträffande vissa ledamöter eller suppleanter är annorlunda stadgat. Till ledamöter och till suppleanter kunna stadsfullmäktige välja såväl ledamöter av stadsfullmäktige som ock andra stadens inbyggare, som äro till fullmäktige valbara. Dessa ledamöters och suppleanterns tjänstgöringstid är två år, räknat från och med den 1 januari. Vid lagtima sammanträdet i december månad återbesättas de platser, som vid då löpande tjänstgöringsårs slut bliva genom avgång lediga.

Avgående ledamot eller suppleant i nämnd kan omväljas.

Om sättet för stadsfullmäktiges val av ledamöter och suppleanter i drätselnämnden gulle vad i § 34 mom. 3 är om val av vissa ledamöter i stadskollegiet stadgat.

§ 38.

Kvinna, som blivit *utsedd till ledamot eller ersättare i stadskollegiet eller till ledamot eller suppleant i nämnd*, är berättigad att när som helst avsäga sig uppdraget.

§ 39.

Vad till fullgörande av de åligganden, som här ovan finnas i allmänhet antydda, *nämnderna hava* att vidare iakttaga såväl i fråga om föremålen för deras skilda verksamhet och den befogenhet, *en var av dem* tillkommer, som beträffande ordningen och sättet för ärendenas behandling m. m., bestämmes i nämndernas instruktioner.

§ 42.

Stadens nämnder böra inom tid, som stadsfullmäktige äga bestämma, dock senast den 15 oktober varje år, till stadskollegiet avlämna förslag över de utgifter och inkomster, som under det näst följande året äro för *en var av dem* att emotse; skoland dessa förslag upptaga

å ena sidan:

de — — — — — förfalla;

de — — — — — förestå; samt

de utgifter, som erfordras till företag, vilka *nämnden anser sig ytterligare* böra till stadens allmänna nytta föreslå;

och å andra sidan:

alla för kommunalbehov beviljade anslag, som vid det näst följande årets uppbörd skola till *nämnden inflyta*;

de inkomster, vilka på annan grund antagas under samma år komma *nämnden för kommunens räkning tillgodo*; och

de — — — — — beredas.

Innan de av andra nämnder än drätselnämnden avgivna förslag företagas till behandling i stadskollegiet, skola yttranden över förslagen inhämtas från drätselnämnden.

§ 49.

Den, som med stadsfullmäktiges eller *stadens nämners beslut* i stadens gemensamma angelägenheter icke åtnöjes, äger att däruti söka ändring genom besvär, vilka jämte det överklagade beslutet böra före klockan tolv å fjortonde dagen efter det klaganden av beslutet erhöi del, dagen då sådant skedde likväl oräknad, till överståthållarämbetet ingivas.

Klaganden — — — — — offentliggjordes.

Söker — — — — — förordna.

Besvär, varmed åsyftas, att något av stadsfullmäktige *eller nämnd meddelat* beslut i fråga, som till kommunens gemensamma angelägenheter hör, bör av annan orsak än de här ovan uppgivna undanröjas, må icke av överståthållarämbetet till prövning upptagas.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1920.

De, som då äro ledamöter eller suppleanter i beredningsutskottet, skola med samma uppdrag fortfara till den 10 april 1920. Från och med sistnämnda dag skall förvaltningen av stadens angelägenheter ledas av stadskollegiet, i följd varav ledamöter och ersättare i kollegiet skola utses under tiden den 1—9 april 1920. De val av borgarråd, som då förrättas, gälla en tid av allenast fem år.

De, som på grund av tidigare uppdrag äro ledamöter eller suppleanter i nämnd, i vilken det tillkommer stadskollegiet att utse ordförande eller vice ordförande, skola frånträda sina befattningar den 10 april 1920. Från och med sist sagda dag skola sådana nämnder hava den sammansättning, som med lagens stadganden överensstämmer, i följd varav val till ledamöter och suppleanter i nämnderna skola företagas under tiden den 1—9 april 1920. De ledamöter och suppleanter, som då utses av stadsfullmäktige, väljas för tiden till och med den 31 december 1921, dock att bland dessa för varje nämnd halva antalet eller, där hela antalet är ojämnt, det antal, som närmast understiger hälften, skall efter lottning inför nämnden utträda vid slutet av år 1920.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
januari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anmälde chefen för civildepartementet, statsrådet Holmquist Stockholms stadsfullmäktiges skrivelser den 16 juni 1919 angående omorganisation av den centrala förvaltningen i Stockholm samt den 6 oktober samma år angående ifrågasatt ändring i hälsovårdsstadgan.

Därvid anförde föredragande departementschefen:

Inledning. Organisationen av Stockholms stads kommunala förvaltning bestämmes som bekant av en särskild författning, förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862. Anledningen härtill är givetvis de stora olikheter mellan Stockholms kommunala förhållanden och de övriga städernas, vilka betingas av huvudstadens storlek och

jämväl av dess särställning i förhållande till staten. I stort sett överensstämmer emellertid Stockholms kommunala organisation med övriga städers, oeh de skiljaktigheter, som ursprungligen funnos, hava genom senare års lagstiftning i ej oväsentlig mån utjämnats. Beslutanderätten utövas av etthundra på fyra år valda stadsfullmäktige; verkställighet och förvaltning tillkommer ett antal av stadsfullmäktige valda nämnder och styrelser. Den viktigaste bland dessa är drätselnämnden, motsvarande drätselkammaren i andra städer. Drätselnämnden är uppdelad å två avdelningar, av vilka den första bland annat handhar stadens penningväsen, den andra gatu- och husbyggnader, renhållning, vattenledning m. fl. tekniska angelägenheter. Drätselnämndens första avdelning har emellertid hittills icke intagit samma ledande ställning som stadens finansstyrelse, vilken i allmänhet tillkommer drätselkammaren i övriga städer. Uppgiften såsom stadens regering har enligt kommunalförordningen tillämnats beredningsutskottet, en delegation, bestående av tio ledamöter jämte stadsfullmäktiges ordförande och vice ordförande, vilken skall bereda och övervaka verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut. Dess viktigaste funktion är beredningen av den årliga utgifts- och inkomststaten.

Denna organisation av förvaltningen har redan länge visat sig bristfällig. Särskilt har splittringen av viktiga funktioner mellan beredningsutskottet och drätselnämnden vållat olägenheter. Utskottet äger, såsom nyss framhållits, de egentliga regeringsuppgifterna, men har, i saknad av tillräckligt tjänsteorganisatoriskt underlag och utan direkt och löpande kontakt med finansförvaltningen, icke kunnat behörigen utöva nämnda uppgifter. Och drätselnämnden har å sin sida ej kunnat fungera såsom stadens finansstyrelse, då den icke haft att utöva en sådan myndighets viktigaste uppgift, den finansiella beredningen av stadsfullmäktiges beslut, särskilt vad angår budgeten. Följden härav har blivit, att förvaltningen i viss mån kommit att sakna en fast och planmässig ledning.

Frågan om ändringar av den gällande organisationen har därför sedan länge varit under övervägande inom Stockholms stadsfullmäktige. Bland de förslag, som härvid framkommit, må särskilt nämnas en år 1904 väckt motion, vari bland annat framhölls ändamålsenligheten av att hos drätselnämnden anställdes två »verkställande ledamöter», en för de finansiella angelägenheterna och en för de tekniska göromålen, samt hemställdes om tillsättande av en kommitté för utarbetande av ny instruktion för drätselnämnden. År 1905 beslöto stadsfullmäktige tillsätta en kommitté med uppdrag att utreda frågan om de ändringar, som borde vidtagas i orga-

nisationen av samt arbetsfördelningen mellan fullmäktige underlydande nämnder och styrelser samt huruvida några ytterligare nämnder eller avdelningar av nämnd kunde anses erforderliga, ävensom om någon ändring i övrigt av det kommunala arbetssättet borde ifrågakomma för beredande av ärendenas mera skyndsamma och eljest ändamålsenliga behandling.

Den med anledning av detta beslut tillsatta kommittén framlåde år 1907 förslag att i spetsen för de finansiella och de byggnadstekniska förvaltningsgrenarna skulle ställas genom val av stadsfullmäktige utsedda avlönade personer, i vilket syfte kommittén föreslog anställandet av en drätseldirektör samt omorganisation av byggnadskontoret.

I utlåtande över detta förslag framhöll beredningsutskottet, att kommittén grundat sina framlagda förslag på kommunalförvaltningens hittillsvarande organisation, med bibehållande sålunda i huvudsak av oavlönade förtroendemän i spetsen för de olika grenarna av förvaltningen, och att det från vissa håll satts i tvivelsmål, att det i längden skulle låta sig göra att bygga på berörda förvaltningsprincip, samt framhållits, att man i dess ställe borde tänka sig i spetsen för den kommunala förvaltningen en verklig stadsstyrelse av avlönade, inför stadsfullmäktige ansvariga tjänstemän. I anledning härav hade gjorts gällande, att stadsfullmäktige icke borde företaga organisationsfrågan till avgörande, med mindre utredning föreläge om möjligheten och lämpligheten att anordna förvaltningen på antydda grunder. Utskottet, som fann det vanskligt att av den föreliggande utredningen söka draga en bestämd slutsats rörande den princip, som med största fördelen skulle kunna läggas till grund för en reform i ärendet, hemställde i sitt berörda utlåtande, att stadsfullmäktige måtte bemyndiga utskottet att åt lämplig person uppdraga att framlägga förslag till omorganisation av Stockholms kommunalförvaltning. Enligt utskottets mening vore det härvid önskligt, att en organisationsform kunde finnas, som förenade decentralisationens och centralisationens fördelar och samtidigt toge tillbörlig hänsyn till de av ålder gällande formerna för förvaltningen. Vid sitt sammanträde den 28 maj 1912 beslöt stadsfullmäktige bifalla utskottets hemställan; och lämnade utskottet sedermera uppdraget i fråga åt vice häradshövdingen P. R. Rabe.

I skrivelse till utskottet av den 26 mars 1914 framlade herr Rabe sitt betänkande med förslag i ämnet (se bihang nr 5 till beredningsutskottets utlåtanden och memorial för år 1914).

Herr Rabes förslag innefattade rätt genomgripande ändringar av förvaltningen. Det åsyftade till en början en lämpligare ordning för

lekmannaelementets deltagande i förvaltningen, särskilt i syfte att underlätta samarbetet mellan stadsfullmäktige och förvaltningsmyndigheterna. Genom att minska antalet fullmäktige till sextio och samtidigt öka relativa antalet fullmäktige i de särskilda styrelserna samt genom att tillerkänna styrelseledamöterna arvoden för sitt arbete ansågs större sakkunskap inom den beslutande församlingen och en bättre samverkan mellan denna och de förvaltande nämnderna kunna ernås. Nämndernas ledamotsantal begränsades, och beslutanderätten i alla löpande eller brådskande ärenden överlämnades åt föredragande fackchefer, benämnda stadsdirektörer. Arbetsfördelningen mellan nämnderna omlades i flera fall i syfte att skapa överskådliga och organiskt sammanhängande arbetsområden. Genom dessa åtgärder borde uppenbarligen större snabbhet och effektivitet inom de särskilda förvaltningsgrenarna kunna erhållas.

I fråga om de centrala delarna av stadsförvaltningen ansåg herr Rabe, att de egentliga regeringsfunktionerna vore alltför betungande för att fortfarande på ett tillfredsställande sätt kunna handhavas av ett kollegium av oavlönade förtroendemän. Men då han icke ville ifrågasätta införande av medbeslutande ämbetsmän i en förvaltning, som hittills genomgående haft lekmannakarakter, föreslog han i stället beredningsutskottets fullständiga avskaffande. Dess uppgifter med avseende å den finansiella beredningen av stadsfullmäktiges beslut skulle övertagas av drätselnämnden, som därmed gjordes till en verklig finansstyrelse. Den allmänna administrativa ledningen av stadens förvaltning och särskilt utredningen av de större ärendena skulle vila hos stadens kansli, vars chef, Stockholms stadssekreterare, skulle arbeta under tillsyn av och i samråd med stadsfullmäktiges ordförande och vice ordförande jämte drätselnämndens ordförande. Dessa tre, stadens främste förtroendemän, benämnda kanslidelegerade, skulle sålunda stå i spetsen för förvaltningen. Ordförandena skulle jämväl erhålla årsarvoden, närmast till täckande av med uppdragen förenade utgifter. Av kansliet skulle föredragningen i drätselnämnden samt sekreteraregöromålen i denna och alla övriga nämnder handhavas.

I mångt och mycket vann det Rabeska förslaget stora sympatier och den vidare utredningen av organisationsfrågan har helt och hållet vilat på dess grund. Den egenartade ordningen för den administrativa centralisationen i förvaltningen genom sekreteraresysslornas sammanförande i ett enda verk rönne emellertid starkt motstånd, och det blev därför snart tydligt, att förslaget knappast skulle låta sig i sin helhet förverkligas. Man slog i stället in på att genom partiella reformer söka genomföra herr Rabes förslag, till att börja med inom fastighets- och finansförvaltningen.

År 1917 beslöto stadsfullmäktige sålunda i anledning av en inom fullmäktige väckt motion uppdraga åt en kommitté av fem personer att på grundvalen av det av herr Rabe utarbetade förslaget till omorganisationsplan för kommunalförvaltningen och de däröver avgivna utlåtandena ävensom de över motionen avgivna yttrandena uppgöra och till stadsfullmäktige inkomma med förslag till sådan förändrad organisation av Stockholms stads förvaltningsmyndigheter, att drätselnämndens första avdelning ombildades till en verklig *finansstyrelse* och i sammanhang därmed drätselnämndens och lantegendomsnämndens fastighetsförvaltningar sammanfördes under en *fastighetsstyrelse*.

Sedan stadsfullmäktige den 18 november 1918 i huvudsak bifallit kommitténs den 6 april samma år avgivna förslag om fastighetsärendenas utbrytning ur drätselnämndens arbetsområde samt sammanslagning med de yttre stadsområdenas fastighetsförvaltning under en särskild fastighetsnämnd, har kommittén till behandling upptagit frågan om drätselnämndens ombildning till en verklig finansstyrelse och häröver den 5 mars 1919 avgivit sitt slutbetänkande.

Kommitténs förslag omfattar ej blott drätselnämndens omorganisation till en central finansstyrelse utan även inrättande i beredningsutskottets ställe av en ny kommunal myndighet, benämnd stadskollegiet, vars uppgift i korthet kan sägas vara att å stadsfullmäktiges vägnar utöva den kommunala regeringsmakten. Förslagets genomförande förutsätter vissa ändringar i bl. a. förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm samt lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm; förslag till sådana författningsändringar hava utarbetats av kommittén.

Efter det beredningsutskottet i utlåtande nr 284 för år 1919 med vissa ändringar tillstyrkt kommitténs förslag, hava stadsfullmäktige i sin ifrågavarande skrivelse den 16 juni 1919 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte avlåta proposition till riksdagen med förslag till ändringar i nyssnämnda förordning och lag i huvudsaklig överensstämmelse med till skrivelsen fogade förslag. Till den sålunda gjorda framställningen har överståthållarämbetet tillstyrkt bifall.

Jag anhåller nu att till behandling få upptaga denna fråga.

**Grunderna
för förvaltningens omorganisation.**

*Brister i den nuvarande organisationen.
Kommittén.*

Vid övervägande av ifrågavarande spörsmål fann kommittén en av den nuvarande ordningens största brister ligga i splittringen av de ekonomiska ärendenas beredning mellan beredningsutskottet och drätselnämndens första avdelning. Den senare myndigheten handhar förvaltningen av stadens centrala kassa och räkenskapsväsen, låneväsendet och fondförvaltningen, medan den förra ansvarar för vad i det Rabeska be-

tänkandet kallats den centrala finansberedningen, eller prövningen av de å stadsfullmäktige ankommande ärendena ur synpunkten av deras betydelse för stadens ekonomi. Kommittén framhåller, att viktigast härvid vore budgeten, dess sammanställning och beredning samt att olägenheterna av nyssnämnda splittring icke kunnat i väsentligare mån minskas genom att utskottet på senare år ofta plägat inhämta första avdelningens yttrande över finansiellt viktiga ärenden även från andra förvaltningsgrenar än drätselnämndens egna. I överensstämmelse med den mening, som i herr Rabes betänkande uttryckts, har kommittén funnit en av de viktigaste förutsättningarna för en rationell finansstyrelse vara en nära och fast organiserad förbindelse mellan stadens centrala finansförvaltning och den myndighet, å vilken stadsfullmäktigärendenas beredning ur ekonomisk synpunkt ankommer.

Kommittén fann sig ock till en början i överensstämmelse med sitt uppdrag böra söka problemets lösning å de linjer, herr Rabe anvisat. Den organisationsplan, som härvid inom kommittén uppgjordes, var i sina huvuddrag följande.

*Förslag
till finans-
styrelse.*

Från drätselnämnden skulle såsom en fullt självständig styrelse dess andra avdelning utbrytas, och första avdelningen komme således att ensam utgöra stadens drätselnämnd. Å denna nämnd skulle ankomma — utom förvaltningen av de angelägenheter, som nu tillhöra densamma, i främsta rummet stadens penningväsen — att till föredragning i stadsfullmäktige bereda och avgiva yttrande i ej mindre alla under dess förvaltning hörande ärenden, i vilka stadsfullmäktige skola besluta, än även övriga, under fullmäktiges behandling hörande ärenden, som äro av betydelse för stadens ekonomi. Drätselnämnden skulle vidare övervaka verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut i sådana ärenden. Alla de uppgifter i fråga om den centrala finansberedningen, som nu tillhöra beredningsutskottet, skulle således överflyttas å den nya drätselnämnden, och härmed ansågs utskottets befattning med hithörande frågor själfallet böra upphöra och nämndens yttranden gå direkt till stadsfullmäktige. Efter en så betydande inskränkning av beredningsutskottets kompetensområde kunde utskottet givetvis ej längre tillerkännas den ledande uppgift, som det nuvarande beredningsutskottet enligt kommunalförordningen äger, nämligen att följa förvaltningen av stadens angelägenheter i alla riktningar och till fullmäktige göra de framställningar och förslag, som härav kunna föranledas, samt att i allmänhet övervaka verkställigheten av fullmäktiges beslut (kommunalförordningen för Stockholm, § 33). Det nya utskottets uppgift bleve allenast att till föredragning i stadsfullmäktige bereda de ärenden, som icke, enligt vad nyss sagts, tillhörde drätselnämndens beredningsuppgift.

Den sålunda angivna omläggningen av beredningsutskottet kunde emellertid i viss mån försvaga den centrala ledning av förvaltningen, som enligt kommunalförordningens nyss anförda 33 § ankommer på utskottet att utöva. Endels skulle den visserligen, i vad anginge ärenden av ekonomisk betydelse, övertagas

av drätselnämnden, men någon ledning av förvaltningen ur allmänna synpunkter tillkomme varken drätselnämnden eller det nya beredningsutskottet. Denna brist skulle enligt det först uppgjorda utkastet fyllas därigenom, att stadsfullmäktige valde tvänne vice ordförande, vilka jämte ordföranden bildade en särskild delegation med uppgift att tillse, att stadsfullmäktigärendena bleve vederbörligen beredda, och för sådant ändamål från vederbörande infordra erforderliga yttranden, att vaka över att dessa yttranden utan onödigt dröjsmål avgäves, att upprätta föredragningslista för stadsfullmäktiges sammanträden samt att i allmänhet med uppmärksamhet följa förvaltningen av stadens angelägenheter i alla riktningar. Ordförandena skulle däremot icke, i motsats till vad nu är förhållandet, ingå i beredningsutskottet såsom självskrivna ledamöter. Uppenbarligen borde den egentliga stadsregeringen komma att ligga hos ordförandekollegiet, vilket skulle övervaka och leda hela utredningsarbetet i förvaltningen. Denna ledning skulle kollegiet lättare kunna utöva, om vice ordförandena voro ledamöter av, helst tillika ordförande i drätselnämnden, respektive beredningsutskottet, men det ansågs icke lämpligt att i lag uttryckligen fastslå en sådan anordning. Att ordförandena under alla förhållanden skulle äga bevista såväl utskottets och drätselnämndens som övriga nämnders och styrelser sammanträden, kunde anses följa av deras rätt att övervaka förvaltningen i alla dess grenar; tilläventyrs kunde stadganden härom införas i stadsfullmäktiges arbetsordning.

*Kritik av
finansstyrelse-
förslaget.*

Vid den närmare prövningen av den här i korthet återgivna organisationsplanen fann emellertid kommittén densamma lida av allvarliga svagheter och ansåg den ej heller ensam kunna läggas till grund för en tillfredsställande lösning av det organisationsproblem, som innefattades i kommitténs uppdrag. I själva verket kunde, enligt kommitténs mening, detta uppdrag icke rätt fullgöras utan samtidigt framläggande av förslag till andra omdaningar av stadens centrala förvaltning än dem, som drätselnämndens första avdelnings ombildning till en verklig finansstyrelse i och för sig innebure. Skälen för denna uppfattning vore följande.

En omorganisation av drätselnämnden i angiven riktning torde, därest ej andra, fullt betryggande anordningar vidtoges, komma att på ett betänkligt sätt motverka de redan nu illa tillvaratagna regeringsfunktionerna inom kommunalförvaltningen. Med regeringsfunktioner avsåges här den allmänna ledningen av ärendenas gång, närmast utövad i form av tillsyn över utredningen av de ärenden, som tillhörde stadsfullmäktiges beslutanderätt, samt dessa ärendens slutliga beredning till föredragnings inom stadsfullmäktige. Denna ledning förut-satte naturligen även ett övervakande av verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut och den löpande förvaltningen i allmänhet. Den måste självfallet utövas i nära samförstånd med den beslutande korporationen själv och i enlighet med de riktlinjer för kommunens verksamhet, som ägde denna myndighets anslutning och gillande.

Uppgiften att vara stadens regering hade i nu gällande kommunalförordning anförtrotts åt beredningsutskottet (se kommunalförordningen § 33). I och med drätselnämndens omorganisation till en verklig finansstyrelse på nyss föreslaget

sätt skulle från utskottet utbrytas dess måhända viktigaste uppgift, nämligen den finansiella beredningen av ärendena. Med sålunda beskuren kompetens kunde icke från utskottet förväntas någon ledande verksamhet, och dess hithörande uppgifter skulle därför övergå till andra myndigheter, nämligen det förut angivna ordförandekollegiet samt, för ärenden av ekonomisk betydelse, drätselnämnden. Redan denna splittring av den högsta ledningen inom förvaltningen vore ägnad att väcka starka betänkligheter. Av de tre ordförandena, vilka vore valda ur väsentligen andra synpunkter, och som icke ägde annat tjänstebiträde än stadsfullmäktiges kansli, torde icke kunna förväntas, att de skulle ägna ledningen av stadens angelägenheter den tid och arbetskraft, som dess effektiva handhavande förutsatte; sannolikt skulle ordförandekollegiet komma att inskränka sig till de övervägande formella ärenden, som enligt det Rabeska förslaget tilltänkts de s. k. kanslidelegerade.

Det skulle således bliva drätselnämnden i dess egenskap av finansstyrelse, å vilken stadsregeringen i verkligheten väsentligen skulle ankomma. En sådan ordning kunde av flera skäl ej anses tillfredsställande. Drätselnämndens uppgift vore nämligen begränsad till ärendenas beredning ur ekonomisk synpunkt, medan hos stadens regering hänsynen till finanserna visserligen borde intaga en viktig plats, men icke vara ensam bestämmande. Uppställandet och genomförandet av de stora kommunalpolitiska riktlinjerna för stadens förvaltning borde självfallet ske efter en allsidigare prövning än den rent finansiella. En sådan prövning fölle emellertid utanför området för drätselnämndens befogenhet, och den vore ej heller utrustad härför, då den till sitt tjänstebiträde vid beredningsarbetet endast hade stadens kassa- och räkenskapsverk, kammarkontoret. Ensidigheten i drätselnämndens uppgifter och organisation motverkades ej heller av någon närmare organiserad förbindelse mellan densamma och stadens övriga fackmyndigheter.

Den arbetsbörd, som den ifrågasatta omorganisationen skulle lägga å drätselnämnden, bleve vidare så omfattande, att nämnden knappast skulle få någon tid och kraft övrig för den överblickande och i egentlig mening ledande uppgift, som stadsregeringen främst avsåge. Drätselnämnden skulle nämligen utom den nuvarande första avdelningens förvaltning övertaga den större och viktigare delen av beredningsutskottets uppgift jämte tillsynen över stadens ekonomiska förvaltning i dess helhet, vilken antagligen borde förbindas med en viss centralisering av det nuvarande kassa- och räkenskapsväsendet. Att en nämnd, sammansatt av oavlönade, på kort tid valda personer, skulle kunna tillgodose alla dessa uppgifter och tillika fungera som en effektiv och initiativkraftig stadsregering, kunde på goda grunder betvivlas. Helt visst måste den nya drätselnämnden liksom för närvarande beredningsutskottet nöja sig med att pröva ärendena allt efter som de strömmade in på dess bord; blott i sällsynta undantagsfall skulle den kunna utöva en verklig ledning av det kommunala arbetets gång.

Enligt kommitténs mening skulle alltså drätselnämndens omorganisation till en finansstyrelse kunna medföra ett allvarligt försvagande av den centrala ledningen av förvaltningen. Denna ledning skulle i verkligheten väsentligen ankomma å drätselnämnden och till följd därav inskränkas till förvaltningens ekonomiska sida. Även med en sådan begränsning vore det tvivelaktigt, huruvida finansstyrelsen med sina många

Sammanfattning.

löpande arbetsuppgifter skulle hinna utöva den med erforderlig sakkunskap och kraft. Den centrala ledningens försvagande torde icke kunna i större mån motverkas av det ifrågasatta överlämnandet av vissa regeringsfunktioner åt ett kollegium av de trenne ordförandena i stadsfullmäktige, då dessa skulle utses för väsentligen andra, i och för sig krävande uppgifter. En sådan anordning skulle även medföra en viss konkurrens med drätselnämnden, varigenom utsikterna till en allsidig och enhetlig ledning av stadens anläggningar ytterligare försämrades.

*Frågan om
åstadkommande av en
effektiv stads-
regering.*

Frågan om inrättande av en finansstyrelse sammanhänger således, framhåller kommittén, på det närmaste med frågan om åstadkommande av en arbetsduglig stadsregering och bör därför icke lösas, utan att samtidigt betryggande anordningar även i det senare hänseendet träffas.

Att beredningsutskottet icke på ett tillfredsställande sätt kunnat fylla de kommunala regeringsuppgifterna, finner kommittén vara allmänt erkänt. Angående orsakerna härtill anför kommittén:

Såsom herr Rabe i sin kritik av den nuvarande organisationen utförligt visat, vore orsakerna till att beredningsutskottet icke kunnat fylla nyssnämnda uppgifter endels att finna i utskottets brist på nära, lämpligt organiserade förbindelser med de särskilda fackmyndigheterna, till följd varav trygghet saknades för den erforderliga sakkunskapen vid ärendenas avgörande inom utskottet. Denna brist ersattes ej heller av utskottets tjänstebiträden, vilka i huvudsak inskränkts till nödig kanslipersonal.

En ytterligare och måhända den viktigaste bristen i utskottets organisation låge enligt kommitténs mening däri, att dess arbetskrafter uteslutande utgjordes av på kort tid valda, oavlönade personer, vilka endast i den utsträckning deras övriga sysselsättningar medgäve kunde ägna sig åt arbetet inom utskottet. Olägenheterna härav vore synnerligen betydande och växte i samma mån som vikten och omfattningen av stadens förvaltning och utskottets egen arbetsbörda. De frivilliga arbetskrafterna, vilka ofta blott under själva sammanträdena kunde ägna sin uppmärksamhet åt stadens affärer, erbjöde icke någon trygghet för det sammanhang med föregående beslut och mellan åtgärder inom skilda förvaltningsgrenar, den klara och bestämda målmedvetenhet, som måste präglade stadens regering. Ofta nog vore de betungade även med andra förtroendeuppdrag inom förvaltningen, och med bästa vilja kunde de icke så sätta sig in i och överblicka utskottets samtliga uppgifter, som önskligt vore. Vanligen begränsade sig den enskilda ledamoten till de ärenden, som vore föremål för hans särskilda intresse och kunskaper, och sökte närmare följa dessa. Då det emellertid blott för ett mindretal vore möjligt att ständigt deltaga i utskottets sammanträden, och utskottets samt dess avdelningars sammansättning vid beslutsfattande därför ofta växlade, funnes icke någon säkerhet för att den av ett visst ärende intresserade ledamoten komme att följa detta ärende till dess slutbehandling eller för att de synpunkter, som vid den förberedande behandlingen gjorts gällande, överhuvudtaget skulle uppmärksammas vid avgörandet. Den tillfälliga besättningen av ut-

skottssammanträdena förorsakade givetvis också talrika, i och för sig onödiga bordläggningar och oskäligen omgång i ärendenas behandling. Man sökte skjuta på avgörandet för att hinna sätta sig in i frågan. Beredningsutskottet erbjöde emellertid en betydande fördel, som vid en nyordning av stadens centrala ledning ej borde uppgivas, nämligen dess nära förbindelse med stadsfullmäktige, vars olika meningsriktningar vore på ett auktoritativt sätt inom utskottet företrädda. Utskottet vore därigenom väl ägnat att förbereda fullmäktiges överläggningar, att utöva den så att säga parlamentariska delen av stadsregeringens uppgift. Denna regering skulle naturligen alltid föras å den beslutande korporationens vägnar samt avse att leda förvaltningen i överensstämmelse med dess önskingar.

Kommittén har, såsom av det föregående framgår, kommit till den uppfattningen, att det numera icke vore möjligt att ernå en effektiv stadsregering, utan att några av dess ledamöter tillerkändes ersättning för sitt arbete och en sådan ställning i övrigt, att deras odelade arbetskraft kunde påräknas för uppdraget. I detta hänseende har kommittén anfört:

*Arvoden åt
de främsta
regeringsleda-
möterna.*

Då detta uppdrag vore av den stora vikt för hela stadsförvaltningen, att det icke i nämnvärd omfattning kunde övertagas av tjänstemän, vore den här förordade utvägen den enda, som med framgång kunde beträdas för ernående av en arbetsduglig regeringsmyndighet. Kommittén förbisåge icke de invändningar, som kunde göras gällande emot en sådan, för vår kommunalförvaltning förhållandevis ny anordning. I främsta rummet torde de rikta sig emot de faror för politisk korruption, som tillerkännande av arvoden åt valda förtroendemän kunde anses innebära, för att dessa uppdrag skulle betraktas och tillsättas såsom lämpliga partibelöningar. Med den stora betydelse de nya uppdragen komme att äga, den offentlighet, med vilken deras utövning komme att vara förenad, det överallt synliga ansvar, som komme att påvila deras innehavare, och de betydande anspråk, som måste ställas på innehavarnes kvalifikationer och arbetsförmåga, torde farorna för partikorruption emellertid ej behöva tillmätas någon större betydelse. Risken för ett parti att härvid på ett olämpligt sätt utnyttja sin ställning vore så stor, det ansvar, som vid ifrågavarande befatningars tillsättning påvilade den väljande korporationen, så lätt att utkräva, att ett obehörigt utnyttjande av denna valrätt finge anses som rätt osannolikt. Kommittén hade ej heller kunnat förbise, att farorna för partipolitiska missbruk vore mycket större i fråga om mindre betydande och blott med mindre arvoden förenade förtroendeuppdrag, och att sådana arvoden måste komma att bliva allt vanligare, om icke de viktigaste arbetsuppgifterna snart nog avlyftes å fullt avlönade, kvalificerade och verkligt ansvariga förtroendemän.

Slutligen erinrades därom, att frågan om införande av en delvis avlönad ledning av kommunalförvaltningen på senare år varit aktuell även i andra svenska städer än Stockholm. Flerstädes hade man sålunda åt en på längre tid tillsatt »verkställande ledamot» av drätselkammaren anslagit ett årsarvode å några tusen kronor med uppdrag för denna ledamot att handhava ärendenas utredning och å drätselkammarens vägnar leda förvaltningen. Behovet av en nyordning av den hävdvunna kommunala organisationen i samma riktning, som här föreslagits, hade

varit så allmänt känt, att svenska stadsförbundet i en framställning till Kungl. Maj:t av den 25 januari 1919 hemställt om en allsidig utredning av frågan om en revision av den för städerna utom Stockholm gällande kommunallagstiftningen i syfte att möjliggöra en sådan omläggning av förvaltningen, att ansvaret för och ledningen av densamma i lämplig omfattning kunde överflyttas från de oavlönade förtroendemännen till kvalificerade ämbetsmän.

Förhållandet mellan stadsregeringen och stadens fackmyndigheter.

Angående stadsregeringens förhållande till den nya finansstyrelsen anför kommittén:

Att stadsregeringen bör utövas i nära samband med den myndighet, som sköter stadens finanser och följaktligen redan utövar en ledande uppgift på ett viktigt område, har av det föregående framgått. Det kunde måhända rentav ifrågasättas att åt finansstyrelsen, det vill säga den omorganiserade drätselnämnden, anförtro uppdraget att i allo utöva regeringsuppgifterna, varvid nämnden givetvis, i överensstämmelse med vad nyss anförts, skulle ökas med ett antal avlönade ledamöter. Denna utväg möter emellertid enligt vår mening i en så stor stad som Stockholm avgörande betänkligheter. En sådan organisation skulle innebära en alltför långt driven, i och för sig föga lämplig sammanblandning av uppgifterna, å ena sidan, att handhava stadens penningförvaltning och övervaka den ekonomiska sidan av de olika förvaltningsgrenarnas skötsel, å den andra, att ur allmänna synpunkter leda arbetet i dess helhet och förbereda stadsfullmäktiges beslut. En sådan sammanblandning av löpande förvaltningsärenden och regeringsfunktioner strider mot god arbetsfördelning och skulle i onödan betunga stadsregeringens ledamöter, liksom det ock kan befaras, att den skulle giva de finansiella synpunkterna en oskälig vikt inom stadsstyrelsen och bidra till en viss ensidig läggning av dess arbete. Av dessa skäl anse vi, att stadsregeringen bör organiseras såsom en fristående myndighet, om ock i nära samband med drätselnämnden. Stockholm skiljer sig i detta hänseende på grund av omfattningen av dess förvaltning från övriga städer, där drätselkammaren redan nu mestadels intager och efter en omläggning av förvaltningen genom införande av avlöning åt de främsta förtroendemännen helt visst överallt skulle komma att intaga ställningen såsom stadens regering. I Stockholm är det ej blott ändamålsenligare, utan överensstämmer också bättre med traditionerna inom dess organisation att anknyta stadsregeringen till stadsfullmäktiges presidium.

Kommittén föreslår därför, att det ordförandekollegium, bestående av stadsfullmäktiges ordförande samt tvenne vice ordförande, som i det föregående omtalats, utvecklas till en verklig stadsregering genom dess förstärkning med ytterligare ett antal av stadsfullmäktige valda, delvis avlönade ledamöter.

Beträffande frågan om stadsregeringens förhållande till finansförvaltningen samt övriga förvaltningsgrenar och deras ledning framhåller kommittén, att den omständigheten, att ett organiserat samband mellan det nuvarande beredningsutskottet och fackstyrelserna ej finnes, är en av bristerna i utskottets organisation, en brist som vid den nya stads-

regeringens utformning måste fyllas. Enklast och effektivast finner kommittén detta kunna ske på sådant sätt, att förvaltningen uppdelas i vissa större grupper och att tillsynen över var och en av dessa grupper jämte den förberedande behandlingen av från desamma härrörande ärenden, som höra under stadsregeringens och stadsfullmäktiges handläggning, fördelas mellan stadsregeringens ledamöter. Denna tillsyn förutsatte givetvis rätt för vederbörande ledamot att deltaga i till hans arbetsområde hörande styrelser sammanträden samt torde med avseende å de viktigare förvaltningsgrenarna bäst utövas i den form, att regeringsledamoten i fråga såsom ordförande övertager ledningen av styrelsens arbete. Stadsregeringen borde således bemyndigas att bland sina ledamöter och företrädesvis de avlönade bland dem utse ordförande, eventuellt ock vice ordförande, i fackstyrelserna. Å dessa ledamöter ankomme sedermera beredningen och föredragningen i stadsregeringen och stadsfullmäktige av ärenden rörande deras olika arbetsområden. Man skulle härmed vinna en bekväm och naturlig anknytning mellan stadens regering och de särskilda fackmyndigheterna. Regeringsledamöterna skulle såsom styrelseordförande äga tillfälle att utöva den erforderliga ledningen av ärendenas utredning och arbetets gång utan att därför behöva betungas med löpande förvaltningsdetaljer. Att stadsregeringen icke härigenom skulle bliva allenast en de olika förvaltningsgrenarnas intresse-representation, där var och en utan hänsyn till det helas krav sökte tillgodose sina specialintressen, låge i själva anordningens natur: stadsregeringen vore icke en av ordförande eller chefer sammansatt delegation utan utsåge tvärtom själv sina representanter ute i förvaltningen med uppgift att där företräda den centrala ledningens synpunkter.

Av särskild vikt vore, framhåller kommittén, denna anordning genom det samband, som den kunde skapa mellan stadsregeringen och drätsel-nämnden. Då skälen för den centrala finansberedningens överlämnande åt drätsel-nämnden såsom stadens finansstyrelse självfallet kvarstode även efter stadsregeringens inrättande, vore det nämligen angeläget att organisera ett sådant samarbete mellan de båda myndigheterna, att icke i anledning av vissa frågors behandling först hos den ena och sedan hos den andra någon motsättning dem emellan av natur att försvåra arbetet eller förorsaka omgång kunde uppkomma. I drätsel-nämnden, stadens viktigaste fackstyrelse, borde stadsregeringen äga att utse såväl ordförande som vice ordförande. Då dessa ansvarade för ärendenas beredning och föredragning hos båda myndigheterna, torde samarbetet kunna ske väl och raskt, och även om meningsskiljaktigheter givetvis varken kunde eller borde vara uteslutna, funnes full trygghet för att de icke skulle

förorsaka någon stockning i ärendenas handläggning. Det viktigaste gemensamma ärendet under året vore naturligen uppgörandet och prövningen av kommunens budget.

Överhuvudtaget torde, fortsätter kommittén, oavsett betydelsen av samarbetet mellan stadsregeringen och fackmyndigheterna, de avlönade regeringsledamöternas övertagande av de viktigare styrelsernas ledning medföra ett avsevärt underlättande av styrelsernas arbete och minska de bördor, som den nuvarande ordningen lägger å de frivilliga arbetskrafterna. Även för förvaltningens verk och chefer måste det innebära betydande fördelar att genom en direkt och ansvarig representant för stadens regering kunna erhålla erforderliga direktiv för arbetet.

*Kommitténs
förslag.*

De grundsatser, på vilka den av kommittén föreslagna organisationen vilar, äro således följande:

Ombildning av drätselnämndens första avdelning till en central finansstyrelse genom att åt denna myndighet uppdraga stadsfullmäktigärendenas prövning ur ekonomisk synpunkt; beredningsutskottets ersättande med en ny, delvis avlönad myndighet med uppgift att vara stadens regering och utöva en effektiv ledning av arbetets gång i det hela; samt befogenhet för denna myndighet att inom sig utse ordförande och vice ordförande i de viktigare styrelserna samt att i övrigt genom sina ledamöter följa förvaltningens gång i dess olika grenar.

Stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktige hava i princip biträtt de förslag, vilka kommittén framlagt, samt härom anfört följande: Dessa förslag anslöte sig på ett lyckligt sätt till den traditionella ordningen av Stockholms kommunalförvaltning, enligt vilken den högsta tillsynen över stadens angelägenheter varit anförtrodd åt stadsfullmäktiges presidium och beredningsutskott. För den reorganisation av utskottet till en ny myndighet, kallad stadskollegiet, som kommittén föresloge, anfördes giltiga skäl. Med sina avlönade föredragande komme stadskollegiet givetvis att vara bättre rustat än utskottet att motsvara de ständigt ökade krav, som huvudstadens förvaltning ställde å stadsregeringen. Formen för åstadkommande av en nära löpande förbindelse mellan stadskollegiet och förvaltningsmyndigheterna, nämligen genom de föredragande borgarrådens och vissa övriga ledamöters ställning såsom ordförande eller vice ordförande i de viktigare styrelserna, syntes praktisk, särskilt därigenom, att denna förbindelse åstadkommes utan några väsentliga rubbningar av förvaltningsmyndigheternas organisation. Borgarrådens ställning såsom ordförande skänkte dem tillika utan vidare de befogenheter gentemot för-

valtningsmyndigheterna, som ledningen av ärendenas allmänna gång och utredning betingade, utan att de därför obehörigt inkräktade på de egentliga fackchefernas område.

Den nutida stadsförvaltningens uppgifter hava som bekant under de senaste årtiondena i hög grad vuxit och den kommunala finanshushållningen har vunnit en alltmera stegrad omfattning. Detta har haft till följd en allt större svårighet att sammanhålla de olika förvaltningsgrenarna och leda städernas affärer. De folkvalda förtroendemännen hava under trycket härav i stegrad grad måst kräva biträde av fackutbildade tjänstemän. I viss mån har det varit möjligt att inom gällande kommunallagstiftnings ram tillgodose de krav, som de nya förhållandena ställa å kommunalförvaltningen. Men i en del hänseenden har en lösning av problemen ej kunnat vinnas. Och i någon mån torde svårigheterna hava ökats därigenom, att kommunalförvaltningen genom de senare årens rösträttsreformer kommit att i ökad omfattning handhavas av nya element, vilka av sitt förvärvsarbete äro hindrade att ägna så mycken tid och arbetskraft åt de kommunala uppgifterna, som föregående tiders kommunala förtroendemän.

Vid dessa förhållanden är det givet, att frågan om en omorganisation av städernas kommunalförvaltning under de senaste åren vunnit en alltmera ökad aktualitet, och klart är, att kravet på en dylik omorganisation blivit särskilt starkt från de större städernas sida.

Ett uttryck för behovet av reformer på detta område har framträtt i en skrivelse den 25 januari 1919 från styrelsen för svenska stadsförbundet, däri hemställts om en allsidig utredning av frågan om en revision av gällande kommunallagstiftning i syfte att möjliggöra den omorganisation av stadsförhållandena, som de ändrade tidsförhållandena gjort oundgänglig.

Vad nu särskilt Stockholm angår, har, såsom av den inledningsvis meddelade framställningen framgår, under ett flertal år arbete pågått med utredning av hithörande förhållanden, och detta arbete har ondsider resulterat i det omorganisationsförslag, om vars godkännande stadsfullmäktige nu hemställt. Det kunde tilläventyrs ifrågasättas, att det vore mindre lämpligt att upptaga frågan om Stockholms kommunala omorganisation isolerad utan sammanhang med den kommunala förvaltningsreformen i övrigt. Men det är uppenbart, att de kommunala förhållandena i huvudstaden i så väsentliga hänseenden skilja sig från förhållandena i övriga städer, att det icke kan väcka betänklighet att nu för sig upptaga frågan om Stockholms centrala kommunalförvaltnings omorga-

Departements-
chefen.

nisation, och det avgörande av den ena eller andra frågan av principiell eller praktisk innebörd, som på grundval av det föreliggande förslaget kan komma till stånd, kan tydligen ej på något sätt anses föregripa de ifrågavarande spörsmålets lösning vad övriga städer angår. Framhållas må, att på grund av huvudstadens storlek och den för Stockholm gällande kommunalförordningens detaljerade avfattning svårigheterna att inom nuvarande lagstiftnings ram övervinna de med förvaltningsarbetet förenade svårigheterna äro jämförelsevis mera betydande i Stockholm än i mindre städer, varför också reformkravet, vad huvudstaden angår, vunnit en ännu livligare anslutning än annorstädes, och det har från många håll betonats angelägenheten av, att en omorganisation snarast möjligt kommer till stånd. Då nu Stockholms stadsfullmäktige efter ingående utredningar hos Kungl. Maj:t anhållit om statsmakternas medverkan till genomförande av den organisation, som stadsfullmäktige funnit mest ändamålsenlig, ligger häri givetvis ett starkt skäl för mig att förorda erforderliga lagstiftningsåtgärder.

Det i det föregående omförmälda, av vice häradshövdingen Rabe utarbetade reformförslaget åsyftade att i ett sammanhang lösa den kommunala organisationsfrågan. Det nu föreliggande förslaget är betydligt mindre omfattande; det syftar icke till någon omorganisation av hela den kommunala förvaltningen utan huvudsakligen till avhjälpan av allenast två brister, ehuru väsentliga sådana, i förvaltningen. Den ena av dessa brister är, att Stockholm för närvarande saknar en verklig kommunalregering. Beredningsutskottet skulle ju närmast vara stadens regering, men till följd av stadens utveckling och därmed sammanhängande förhållanden har utskottet fått en så väldig arbetsbörda med beredning av de ärenden, som skola föreläggas stadsfullmäktige, att det icke kunnat ägna sig åt sina regeringsfunktioner. En annan brist ligger i att det saknas verklig kontakt mellan beredningsutskottet, å ena sidan, samt vederbörande nämnder och styrelser, å den andra.

Till avhjälpan av dessa brister har nu föreslagits inrättande av ett stadskollegium med delvis avlönade ledamöter, s. k. borgarråd, vilka samtidigt skola vara ordförande i de viktigaste styrelserna och nämnderna, samt ombildande av drätselnämndens första avdelning till en central finansstyrelse, som skall hava att pröva stadsfullmäktigärendena ur ekonomisk synpunkt.

Vid övervägande av de sålunda föreliggande huvudgrunderna för den föreslagna organisationen vill det synas, som om förslaget på ett lyckligt sätt löst de organisationsproblem, som här förelegat, och detta utan en mera genomgripande omgestaltning av den kommunala organisationen, än som varit oundgängligen nödvändig. Ur principiell synpunkt

synes betänklighet ej böra möta mot förslaget. Därvid är särskilt att taga i betraktande en av dess mest betydande nyheter, införande av avlönade förtroendemän. Förhållandena torde numera vara sådana, att en dylik anordning är ofrånkomlig, och det är att förvänta, att den skall bliva av nytta för det kommunala arbetet. Jag kan icke heller dela den mening, som tidigare någon gång gjorts gällande, att efter införandet av arvoden skall vid befattningarnas tillsättning hänsyn mera tagas till politisk åskådning än saklig kompetens. På sätt jag längre fram skall tillåta mig att närmare utveckla, synes det dock böra tagas i övervägande, huruvida icke särskilda anordningar böra vidtagas för att i görligaste mån förebygga, att politiska synpunkter i alltför hög grad finge göra sig gällande vid befattningarnas tillsättande.

Den ifrågavarande anordningen med delvis avlönade förtroendemän synes även stå i samklang med den tankegång, som ligger till grund för riksdagens skrivelse nr 61 för år 1918, däri hemställts om utredning, huruvida och i vad mån, med bibehållande såsom regel av gällande rättsgrundsats, att kommunala förtroendeuppdrag skola vara oavlönade, kommun må berättigas att till innehavare av dylika uppdrag, under de begränsningar och villkor, som kunna befinnas erforderliga, besluta ersättning. Jag erinrar, att den sålunda av riksdagen väckta frågan för närvarande är under övervägande av jämlikt bemyndigande den 30 maj 1919 inom civildepartementet tillkallade sakkunniga.

Såsom kommittén anfört, skilja sig Stockholms kommunala förhållanden i avsevärd mån från förhållandena i de städer, där drätselkammaren redan nu intar ställningen såsom stadens regering, en anordning, som på många håll anses önskvärd. Det synes mig därför välbetänkt att, såsom i förevarande förslag skett, söka undvika en sammanblandning mellan de ärenden, som med rätta tillhöra drätselnämnden, och de egentliga regeringsuppgifterna. Den föreslagna anordningen med ett stadskollegium och en fristående drätselråd synes mig därför vara att förorda. Genomförandet av ett dylikt förslag för huvudstadens del kan dock, såsom redan antytts, icke anses föregripa dessa organisationsfrågor lösande vad övriga städer angår.

Ett av de svåraste av de problem, som i förevarande sammanhang kräva sin lösning, är givetvis åstadkommande av ett organiskt och smidigt samband mellan stadens regering, stadskollegiet, och de talrika beredande nämnderna och styrelserna. Förslaget att låta stadskollegiets ledamöter vara ordförande och i vissa fall vice ordförande i de viktigaste fackstyrelserna synes mig innefatta en lycklig lösning av detta spörsmål, en lösning mot vilken mera vägande anmärkningar knap-

past kunna göras. Den i det föregående refererade motivering, som kommittén framlagt för sitt förslag i denna del, synes mig övertygande.

Icke heller i övrigt finner jag skäl till erinran mot huvudgrunderna för den föreslagna organisationen.

Jag övergår nu till en närmare redogörelse för förslaget bestäm-
melser.

Den föreslagna organisationen.

Stadskollegiet och dess »ppgifter»

Kommittén.

I överensstämmelse med de i det föregående refererade grundsatser har kommittén föreslagit följande organisation.

I beredningsutskottets ställe inrättas en ny myndighet, benämnd stadskollegiet, med uppgift att leda förvaltningen av stadens angelägenheter. För sådant ändamål åligger det stadskollegiet att med uppmärksamhet följa förvaltningen i alla riktningar, att utan tidsutdräkt göra de framställningar och förslag hos stadsfullmäktige eller vidtaga de åtgärder i övrigt, som härav föranledas, att tillse, det ärenden, i vilka fullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, varda, innan de till handläggning där förekomma, underkastade erforderlig utredning, samt till föredragning i fullmäktige bereda och avgiva yttranden i dylika ärenden, samt att å stadsfullmäktiges vägnar övervaka verkställigheten av fullmäktiges beslut. Stadskollegiet äger att från förvaltningsmyndigheterna inforra nödiga yttranden och upplysningar samt vaka över att de utan onödigt dröjsmål avgivas, ävensom samma rätt som beredningsutskottet att hos överståthållarämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars inforrande från ämbetsmyndigheter, på sätt för fullmäktige i kommunalförordningens § 28 är medgivet. Instruktion för stadskollegiet fastställas av Kungl. Maj:t.

Såsom motivering härtill anför kommittén:

»Vad till en början den föreslagna nya stadsregeringens benämning angår, så torde det vara uppenbart, att namnet *beredningsutskott* ej längre bör ifrågakomma. Regeringens uppgift skall ej allenast vara att till föredragning i stadsfullmäktige bereda ärendena, vilket praktiskt sett utgjort utskottets egentliga verksamhet. En förändring av benämningen är även lämplig för att det med full tydlighet må framgå, att den nya myndigheten skall komma att intaga en helt annan och ledande ställning, än som i verkligheten utövats av utskottet. Stadsregeringen bör vidare ej heller kallas *nämnd* eller *styrelse* — eventuellt *stadsnämnd*, *stadsstyrelse* — då härigenom besvärliga förväxlingar med stadens egentliga fackmyndigheter uppkomma.

Såsom en praktisk och tilltalande benämning föreslå vi i stället *stadskollegium*. Denna ansluter sig på ett lyckligt sätt till gamla traditioner inom Stockholms kommunalförvaltning — sedan Karl XI:s förmyndarregerings förordning den 12 dec. 1672 förvaltades Stockholm å stadens vägnar av den på fyra kollegier indelade magistraten (justitie-, politie-, handels- och ämbetskollegium) och några av dessa kollegier fortlevde ända in på senare delen av 1800-talet (se Nils Östmans

redogörelse i publikationen Stockholms Rådhus och Råd I). Benämningen ger tillika tillkänna, att myndighetens uppgift ej är begränsad till vissa särskilda angelägenheter utan avser stadsförvaltningen i dess helhet.

Vad kollegiets ledamöter angår, så torde någon särskild titel vara av nöden endast för de avlönade bland dem. I praktiken torde dessa komma att intaga samma ställning som de kommunala borgmästarna exempelvis i Köpenhamn, men då titeln borgmästare här ej kan komma i fråga, hava vi i stället föreslagit den från det Rabeska förslaget hämtade benämningen *borgarråd*.

Kollegiets uppgifter hava angivits i nära anslutning till beredningsutskottets, sådana dessa avfattats i kommunalförordningens § 33, dock med vissa betydelsefulla tillägg och modifikationer. I likhet med utskottet skall kollegiet i första rummet hålla sig underrättad om förvaltningens gång å alla områden samt utöva en härfpå grundad initiativtagande och ledande verksamhet, dels genom förslag hos stadsfullmäktige, men dels ock genom andra åtgärder, bland vilka givetvis främst framställningar hos stadens förvaltningsmyndigheter komma i fråga. Utskottets uppgift att till föredragning hos stadsfullmäktige bereda å fullmäktige ankommande ärenden har utvidgats till en skyldighet att jämväl tillse, att dessa ärenden dessförinnan underkastas erforderlig utredning. Vi hava därmed velat tydligare än nu är fallet betona, att stadsregeringen ej blott skall genomgå de till fullmäktige från fackmyndigheterna inströmmande ärendena och förbereda fullmäktiges överläggningar och beslut i desamma, utan även planmässigt leda själva utredningsarbetet, vilket i själva verket torde kunna betraktas såsom stadsregeringens väsentligaste uppgift. Då vissa av kollegiets ledamöter tillika innehava uppdrag att vara ordförande eller vice ordförande i viktigare fackstyrelser, är kollegiet för övrigt på ett helt annat sätt än utskottet rustat att utöva denna ledande verksamhet. Härmed kan ock uppgiften att övervaka verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut, vilken naturligen närmast ankommer å borgarråden, komma att innefatta anvisningar rörande förvaltningsarbetets gång, där så erfordras.

Slutligen har stadskollegiet i likhet med beredningsutskottet bemyndigats att från stadens nämnder och tjänstemän infordra nödiga yttranden och upplysningar, och i syfte att undvika den försening och omgång, som nu alltför ofta är förenad med remissväsendet, har tillfogats, att kollegiet skall vaka över, att yttrandena »varda utan onödigt dröjsmål avgivna». Med den här föreslagna organisationen kan för övrigt utredningsarbetet läggas i andra former än de nu tillämpade. Genom borgarråden bör stadskollegiet och stadsfullmäktige kunna i muntliga former i större utsträckning än nu få taga del av fackmyndigheternas erfarenheter och meningar och den nu ofta alltför vidlyftiga och oöverskådliga tryckningen av stadens handlingar väsentligt inskränkas. Formliga remisser till olika myndigheter torde, sedan ärendena fördelats å de föredragande råden i och för utredning, kunna i många, troligen flertalet fall undvikas. Kollegiets utlåtanden till stadsfullmäktige torde till formen mera komma att närma sig Kungl. Maj:ts propositioner till riksdagen.

Instruktionen för stadskollegiet bör i likhet med instruktionerna för stadens nämnder och styrelser fastställas av Kungl. Maj:t.»

I denna del hava stadsfullmäktige ej haft något att erinra mot kom- Stadsfullmäktige.
mitténs förslag.

Departement-
chefen.

I det föregående har jag anslutit mig till förslaget om inrättande av ett stadskollegium, som skall hava till uppgift att vara stadens regering och leda det kommunala arbetet.

I avseende å de huvudsakliga uppgifter, som enligt förslaget skall åligga detta kollegium, hava delade meningar icke försports; icke heller jag finner anledning till erinran mot vad härutinnan föreslagits.

Stadskollegiets
samman-
sättning.
Kommittén.

Enligt kommitténs förslag skulle stadskollegiet bestå av stadsfullmäktiges ordförande, förste och andre vice ordförande samt femton av stadsfullmäktige utsedda ledamöter.

Av dessa femton ledamöter skulle sex, kallade borgarråd, väljas, utom eller inom stadsfullmäktige, å första sammanträdet i april månad för en tid av åtta år, första gången, år 1920, dock allenast för tiden till den 15 april 1923. Till borgarråd borde allenast utses person med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller allmänna värv i övrigt.

Avginge borgarråd före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skulle så snart ske kunde fyllnadsval anställas för återstående tiden, och tills detta skett ägde stadskollegiet utse annan bland sina ledamöter att förrätta göromålen. Vid ledighet för borgarråd ägde ock stadskollegiet utse annan bland sina ledamöter i hans ställe; föreläge under längre tid än sex månader i följd eller tillhopa nio månader under ett år hinder för borgarråd att tjänstgöra, skulle borgarrådet avgå.

Borgarråd skulle åtnjuta arvode för år räknat efter stadsfullmäktiges bestämmande.

I händelse borgarråd vid utgången av sin mandatsperiod icke omvaldes eller ock dessförinnan på grund av sjukdom eller eljest utan att hava förverkat tjänsten nödgades avgå, skulle årligen under lika lång tid, som den, under vilken han innehaft befattningen, dock högst åtta år, till honom utgå ersättning med belopp, motsvarande hälften av det för honom såsom borgarråd senast fastställda arvodet.

Med befattningen såsom borgarråd finge ej utan stadsfullmäktiges medgivande förenas annan befattning i stadens tjänst eller därmed jämförligt allmänt eller enskilt uppdrag.

Övriga nio ledamöter i stadskollegiet skulle väljas för en tid av två år bland stadsfullmäktige. Samtliga dessa nio ledamöter jämte suppleanter för dem till lika antal skulle utses å första sammanträdet i april månad de år, då val till stadsfullmäktige ägt rum.

Val av dessa ledamöter jämte suppleanter skulle ske proportionellt på sätt därom vore särskilt stadgat, därest sådant äskades av minst så många

väljande, som motsvarade det tal, vilket erhöles, om samtliga väljandes antal delades med det antal personer, valet avsåge, ökat med 1.

Tjänstgöringsåret för ledamöter i stadskollegiet skulle börja den 15 april.

Förslaget i denna del motiverades av kommittén sålunda.

»Med den omfattande och viktiga arbetsbörda, som påvilar stadskollegiet, lärer ett lägre medlemsantal än det här föreslagna eller aderton icke vara tillrädligt. Kollegiet måste på ett fylligt och auktoritativt sätt företräda de olika meningsriktningarna inom stadsfullmäktige, och härvid komma naturligtvis särskilt de icke avlönade, på kortare tid valda ledamöterna i betraktande. Dessas antal bör följaktligen icke vara väsentligt lägre än antalet valda ledamöter i det nuvarande beredningsutskottet eller tio. Enligt vårt förslag skulle, därest de tre ordförandena frånräknas, antalet på kortare tid valda ledamöter utgöra nio.

Borgarrådsuppdragen, å vilka stadskollegiets uppgifter närmast vila, och som sålunda måste betraktas såsom stadsförvaltningens viktigaste och mest krävande befattningar, äro visserligen, även de, enligt vår mening att anse såsom kommunala förtroendeuppdrag, men givetvis måste vid deras tillsättning i främsta rummet hänsyn tagas till vederbörandes insikt och erfarenhet i den kommunala förvaltningens olika grenar eller andra allmänna värv, till kunskaper och till ådagalagd duglighet i likartade uppdrag. Befattningen måste därför så utformas, att för densamma fullt kvalificerade personer kunna påräknas.

Ur denna synpunkt är det uppenbart, att tiden för uppdraget måste bestämmas till en väsentligt längre period än för kollegiets övriga ledamöter. Lämpligen synes den böra utgöra åtta år, motsvarande tvenne mandatsperioder för ett stadsfullmäktiguppdrag. Härifrån torde emellertid vid första tillsättningen, då ännu varje erfarenhet om den nya organisationen och därför måhända även lämpliga kandidater i tillräckligt antal komma att saknas, undantag böra göras. Vi föreslå således, att det första valet, som förutsättes komma att äga rum i april 1920, skall gälla allenast till utgången av den fyraårsperiod, för vilken halva antalet stadsfullmäktige år 1919 väljes, eller till i april 1923. Självfallet bör året för borgarrådsväl sammanfalla med år, då stadsfullmäktigval äger rum.

Av borgarrådsuppdragets kvalificerade beskaffenhet följer vidare, att det samma bör förenas med ett årsarvode, som ej må understiga de högsta löner, som nu i allmänhet utgå åt befattningshavare i stadens tjänst, och vilket kan tillförsäkra staden kandidater även från den högre statsförvaltningen och från det ekonomiska livet. I viss mån torde arvodet även böra avpassas efter borgarrådsuppdragens olika arbetsbördor, ävensom efter de valdes kvalifikationer och anspråk. Det är vidare tydligt, att borgarråd måste tillförsäkras vissa ekonomiska förmåner vid avgång från befattningen av sjukdom eller liknande orsak, eller där han, exempelvis av politiska skäl, ej omväljes. Lämpligen synes han i sådant fall böra vara garanterad en årlig ersättning med lörens halva belopp, att utgå under lika lång tid, som han innehaft uppdraget, dock högst åtta år. Har han förverkat tjänsten, d. v. s. inträder omständighet, som enligt allmän lag diskvalificerar honom att innehava allmän befattning, så bör självfallet ersättning ej utgå. Sådan omständighet är exempelvis, att borgarråd för visst brott ådömes

den påföljd, att han ej må utöva ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, varigenom han enligt strafflagen (kap. 2 § 19) även förverkat ämbete, som av honom innehaves.

I fråga om valbarhet till borgarråd torde andra bestämmelser än de ovan angivna rörande de allmänna kvalifikationer, som böra utmärka innehavare av dylikt uppdrag, ej vara påkallade. Självfallet bör det stå stadsfullmäktige fritt att till borgarråd utse även medlem av annan kommun än Stockholms. Att med borgarrådsbefattning i regel ej bör kunna förenas annan tjänst, ligger likaså i sakens natur.

Med hänsyn till den karaktär av förtroendeuppdrag, borgarrådsbefattningarna efter vår mening böra äga, är det visserligen ej uteslutet, att vid deras besättande avseende fästes ej blott vid innehavarnas sakliga kvalifikationer, utan i viss mån även vid den blivande partiställningen inom stadskollegiet, nämligen i det fall, då en till borgarrådsuppdrag föreslagen person tillika intar en partipolitiskt bestämd ståndpunkt. Då emellertid, såsom förut betonats, vederbörandes insikt och duglighet i första hand måste vara bestämmande vid valet, därest den nya organisationen skall medföra gott resultat, och då det partipolitiska momentet vidare torde bliva tillräckligt företrätt bland kollegiets övriga ledamöter, lära sådana fall ej komma att bilda regeln. Bestämmelser om proportionellt valsätt vid tillsättande av borgarråd anse vi därför såväl obehövliga som oförenliga med den prövning ur helt andra än partipolitiska grunder, vilken vid borgarrådsval bör komma i främsta rummet.

Till stöd härför vilja vi även erinra om nödvändigheten av att borgarrådsbefattningarna tillsättas efter en enhetlig plan, så att full trygghet vinnes för att lämpliga innehavare av de olika uppdragen, av vilka vart och ett erfordrar särskilda förutsättningar, komma att finnas. Med proportionella val skulle det vara möjligt för en helt liten grupp inom stadsfullmäktige att utan hänsyn till övriga kandidater tillsätta ett av borgarrådsuppdragen, något som även på grund av farorna för uppdragets användande som en partibelöning med hänsyn till de betydande ekonomiska förmåner, som äro förenade med detsamma, vore mycket litet tilltalande. Det ansvar, som påvilar en majoritet av fullmäktige, är alltför kännbart, att denna skulle på ett dylikt sätt kunna missbruka sin ställning. Majoriteten är vid det av oss föreslagna valsättet av praktiskt-politiska skäl mera tvingad att taga hänsyn till andra meningsriktningar än en minoritet vid proportionellt valsätt.

För vår ståndpunkt i detta hänseende kan slutligen ett skäl av formell art anföras. Enär borgarrådsbefattning icke är av den beskaffenhet, att suppleant för borgarråd, pliktig att när som helst inträda i dennes ämbetsutövning, kan utses, måste fyllnadsval äga rum vid borgarråds avgång före den bestämda tjänstgöringstidens slut. Sådant val kan icke ske enligt proportionell grund, och man skulle då, därest proportionalismen tillämpades vid det ordinarie valet, erhålla dels proportionellt, dels genom vanligt majoritetsval utsedda borgarråd.

Då borgarrådens arbete utgör förutsättningen för stadskollegiets verksamhet, måste givetvis vissa bestämmelser meddelas, huru dessa befattningar skola uppehållas vid förfall för ordinarie borgarråd. För de förslag, som vi i detta hänseende framställa, torde närmare motivering ej erfordras.»

Stads-
fullmäktige.

I avseende å stadskollegiets sammansättning och därmed sammanhängande bestämmelser hava stadsfullmäktige i viss mån varit av annan uppfattning än kommittén.

Sålunda hava stadsfullmäktige funnit det av kommittén föreslagna antalet deltagare i stadskollegiets sammanträden väl högt samt härutinnan anført:

»Medan det nuvarande utskottets plenum räknar tolv bisittare, skulle deras antal i stadskollegiet uppgå till aderton, vartill komma nio suppleanter för de nio tvåårsledamöterna. Då även suppleanterna enligt traditionerna inom Stockholms förvaltning helt viss skulle anses berättigade att närvara vid kollegiets sammanträden, kunde dessa komma att bevistas av ej mindre än 27 personer. Det är fara värt, att arbetsformerna inom en så stor kollegial myndighet skulle bliva alltför omständliga, och att kollegiet icke skulle kunna med nödig kraft och skyndsamhet fylla sina regeringsuppgifter. Ju flera personer, som äga deltaga i en kollegial myndighets arbete, desto mindre blir onekligen det ansvar, som varje enskild deltagare känner för dess uppgifter. Man anser sig med mindre olägenhet kunna utebliva från sammanträden, där ändock alltid tillräckligt antal deltagare, ledamöter eller suppleanter, komma att finnas. Kollegiet kunde därför i verkligheten komma att äga en rätt växlande sammansättning, vilket naturligtvis medför allvarliga olägenheter för dess arbete.»

En minskning av antalet deltagare i stadskollegiet har synts stadsfullmäktige lämpligen kunna vinnas genom en inskränkning av suppleanternas uppgift. Härom anföras stadsfullmäktige:

»Vad här ovan yttrats om olägenheterna av ett stort antal deltagare i kollegiala myndigheters sammanträden gäller särskilt suppleantinstitutionen, sådan denna praktiskt kommit att tillämpas inom Stockholms kommunalförvaltning. I verkligheten fungerar här suppleanten mera som en icke röstberättigad ledamot än som det suppleanten närmast är avsedd att vara, nämligen ersättare med uppgift att allenast vid förfall för ordinarie ledamot deltaga i arbetet. Med de krav på enhetlighet och kontinuitet, som särskilt måste ställas å den kommunala regeringsmyndighetens verksamhet, äro suppleanter för dess bisittare i hittills gängse mening knappast förenliga. Det måste vara av mindre olägenhet för stadskollegiets arbete, att dess sammanträden ej alltid äro fulltaligt besökta, än att dess beslut komme att fattas än av den ena, än av den andra kretsen av ledamöter och suppleanter.»

Enligt stadsfullmäktiges mening böra därför *suppleanter i vanlig bemärkelse ej finnas i stadskollegiet*. Stadsfullmäktige anse emellertid, att liksom för stadsfullmäktige, ersättare för två-årsledamöterna måste väljas, med uppgift att i avgången ledamots ställe inträda i kollegiet. Sådana personer, vilka, till förebyggande av varje missuppfattning, av stadsfullmäktige funnits lämpligen kunna benämnas *ersättare*, böra således ej i allmänhet äga närvara och deltaga i kollegiets sammanträden och ej heller inkallas vid blott tillfälligt förfall för ledamot.

En dylik begränsning av ersättarnas uppgifter erfordrar emellertid, anföras stadsfullmäktige vidare, i syfte att kollegiets arbetsduglighet och

tillika de olika partigruppernas rätt att där vara behörigen företrädda skall vara under alla förhållanden tryggad, vissa bestämmelser om *skyldighet för tvåårsledamot att vid varaktigt förfall avgå från befattningen*. Stadsfullmäktige hava i detta hänseende föreslagit enahanda bestämmelser som de för borgarråd ifrågasatta (se ovan), dock att den tid, under vilken tvåårsledamot skall kunna vara hindrad att fullgöra sitt uppdrag utan att därför vara skyldig avgå, föreslagits skola inskränkas till högst tre månader i följd eller tillhoppa fem månader under ett år.

Vad *borgarrådens antal* angår, så hava stadsfullmäktige funnit det kunna ifrågasättas, huruvida icke även detta borde kunna bestämmas till en lägre siffra än den av kommittén föreslagna eller sex. Denna fråga vore givetvis beroende av den fördelning av arbetet inom kollegiet, som kunde bli fastställd. Utan att ingå på någon närmare prövning av vad kommittén i detta hänseende föreslagit, syntes det stadsfullmäktige opraktiskt att i kommunalförordningen fixera ett bestämt antal borgarråd, då detta antal uppenbarligen kunde växla med kollegiets arbetsbörda och olika befattningshavares personliga förutsättningar samt den med hänsyn härtill jämkade arbetsfördelningen. Stadsfullmäktige hava för den skull ansett sig böra föreslå, att i kommunalförordningen allenast bestämdes, att *borgarrådens antal skall vara minst tre och högst sex*. Bestämmelsen om ett minimiantal av tre betingades av att borgarråd enligt förslaget skulle utses till ordförande åtminstone i drätselnämnden, fattigvårdsnämnden och folkskoledirektionen (se kommunalförordningen § 37 och folkskoledagen § 3), vilket återigen hade sin grund däri, att de båda första nämnderna, i motsats till övriga verkställighetsorgan, av historiska skäl ansetts böra fortfarande särskilt omnämnas i kommunalförordningen, och att den sistnämnda delegationens organisation och ställning reglerades av en särskild lagstiftning. Stadskollegiet skulle således komma att bestå av de tre ordförandena, nio tvåårsledamöter samt minst tre, högst sex borgarråd, eller tillsammans minst 15, högst 18 ledamöter.

Med sålunda förordade jämkningar av de föreslagna bestämmelserna om stadskollegiets organisation ansåge stadsfullmäktige kollegiet vara väl ägnat att fullgöra sina uppgifter. Även efter stadsfullmäktiges förslag komme kollegiets plenum att utgöra en nog så talrik församling. Härvid borde emellertid beaktas, att kollegiets arbete i avsevärd utsträckning torde komma att förläggas till mindre beredningar inom detsamma. Det borgarråd och den tvåårsledamot, som representerade stadskollegiet i samma styrelse, komme givetvis att förberedelsevis gemensamt behandla förekommande ärenden, innan de föredroges i kollegiets plenum, liksom

ock i stor utsträckning gemensam beredning mellan två eller flera borgarråd och tvåårsledamöter av ärenden, berörande flera förvaltningsområden, måste förekomma. Förbises finge slutligen ej, att i stadskollegiets plenum med dess planmässigt ordnade föredragning arbetet måste komma att ske avsevärt lättare, än som för närvarande i beredningsutskottet vore möjligt.

De skäl, som av kommittén anförts mot tillämpningen av *proportionell metod vid val av borgarråd*, hava stadsfullmäktige för sin del funnit övertygande. Det gällde nämligen här tillsättning av befattningar, för vilka särskilda sakliga kvalifikationer vore av nöden, även om därvid, med hänsyn till borgarrådens ställning såsom kommunala förtroendemän och stadsfullmäktiges representanter inom förvaltningen, jämväl politiska synpunkter torde komma att göra sig gällande. Till synnerlig olägenhet kunde ock de proportionella valen vid detta tillfälle bliva därigenom, att de, såsom kommittén anmärkt, gjorde det möjligt för en helt liten grupp stadsfullmäktige att med uteslutande av sakliga hänsyn tillsätta en av borgarrådsbefattningarna.

I avseende å *val av borgarråd* yrkades inom stadsfullmäktige, i överensstämmelse med en i beredningsutskottet av stadsfullmäktiges vice ordförande och en annan ledamot avgiven reservation, att för sådant val skulle erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet, att om sådan majoritet ej erhöles, ny omröstning skulle verkställas samt att, om ej heller därvid sådan röstövervikt uppnåddes, befattningen skulle tillsättas av stadskollegiet med iakttagande av att borgarråden därvid icke ägde rösträtt. Detta motiverades med nödvändigheten av att i görligaste mån förhindra, att befattningarna som borgarråd bleve använda såsom partibelöningar samt att stärka den för råden nödvändiga prestige inom stadsfullmäktige. Stadsfullmäktige beslöto emellertid efter en ingående diskussion med 51 röster mot 30 avslå det sålunda framställda yrkandet.

I avseende å *mandatstiden för borgarråd* hade beredningsutskottet i sitt yttrande över kommittéförslaget i likhet med kommittén förordat denna tids bestämmande till åtta år. Däremot hade utskottet föreslagit, att *den första mandatperioden* måtte bestämmas till sju år i stället för tre år, såsom kommittén förordat.

Utskottet anförde i dessa hänseenden bl. a.

»Den främsta betingelsen för att den föreslagna organisationen skall komma att medföra avsett gagn, utgör, att man i borgarrådsuppdragen kan påräkna personer av framstående duglighet. Härför erfordras uppenbarligen bland annat, att mandatstiden göres så lång, som med uppdragets parlamentariska karaktär är förenligt. Emot den av kommittén såsom regel föreslagna perioden av

åtta år, eller dubbla tiden för ett stadsfullmäktiguppdrag, finner utskottet ur denna synpunkt icke något att erinra, men denna regel bör enligt utskottets mening gälla även vid *fyllnadsväl*. Kommittén har nämligen föreslagit, att samtliga borgarrådsbefattningar skola förnyas på en gång, och att sålunda val efter ett under mandatsperioden avgånget borgarråd skall äga rum allenast för den tid, som för den avgångne återstått. Det skulle därför ej sällan kunna inträffa, att borgarråd komme att tillsättas på måhända blott ett eller annat år, något som i väsentlig mån vore ägnat att avskräcka eljest lämpliga kandidater till befattningen. Utskottet vill därför föreslå, att *fyllnadsväl* i likhet med *huvudvalet* skall äga rum för en tid av åtta år. Med tiden kommer *borgarrådsuppdragen* således att *förnyas successivt*, icke alla på en gång, något som även med hänsyn till kontinuiteten i kollegiets arbete måste betraktas som en fördel.

Likåsa finner utskottet den av kommittén föreslagna övergångsbestämmelsen, enligt vilken borgarråden första gången skola utses allenast för tre år, mindre lämplig. Kommittén har till stöd för sitt förslag anfört, att vid första valtillfället varje erfarenhet om den nya organisationen och därför måhända även lämpliga kandidater komme att saknas. Denna svårighet torde emellertid genom den föreslagna förkortningen av mandatstiden blott komma att förvärras. Utskottet vill därför för sin del föreslå, att den första mandatsperioden för borgarråden bestämmes så nära överensstämmande med de följande, som det är möjligt med hänsyn därtill, att valet sker å ett jämnt årtal och bör utlöpa å ett udda, d. v. s. att den första valperioden omfattar sju år.»

Stadsfullmäktige hava i avseende å mandatstiden för borgarråd funnit skäl föreligga för en jämkning i kommitténs förslag, i det att stadsfullmäktige funnit en mandatstid av *sex* år vara tillfyllest. Även *fyllnadsväl* anse stadsfullmäktige böra äga rum för *sex* år. Det första valet av borgarråd skall enligt stadsfullmäktiges förslag avse en tid av *fem* år.

Den av kommittén föreslagna *bestämmelsen*, att *tjänstgöringstiden för ledamot av stadskollegiet skall börja och utlöpa den 15 april*, har synts stadsfullmäktige mindre lämplig, då nyvalen till kollegiet i regeln torde komma att ske åtminstone en vecka dessförinnan och det ej kunde anses lämpligt eller behöfligt, att kollegiet i sin gamla sammansättning skulle fortsätta att under denna tid fungera. Med hänsyn härtill syntes det enklare och riktigare, att mandatsperioden för tvåårsledamot, liksom för ledamot av det nuvarande beredningsutskottet, löpte intill dess nyval vid första sammanträdet i april de år, då val till stadsfullmäktige ägde rum, skett, och att den nyvalde omedelbart inträdde i kollegiet. I fråga om borgarråd åter, vars mandat enligt stadsfullmäktiges förslag ofta kunde komma att utlöpa å annan tid av året än i april, torde det däremot vara lämpligt att fixera en bestämd tjänstgöringstid av sex, första gången fem, år och i övrigt nöja sig med föreskriften, att första valet till stadskollegiet skall företagas under tiden den 1—9 april 1920.

I avseende å stadskollegiets organisation hava på några punkter inom stadsfullmäktige skiljaktiga meningar yppat sig. Stadsfullmäktiges majoritet har sålunda funnit *de avlönade ledamöternas, de s. k. borgarrådens, antal* böra bestämmas till minst tre, högst sex, vilket innebar en avvikelse från kommitténs förslag, enligt vilket borgarråd skulle utses till bestämt antal, nämligen sex. Inom stadsfullmäktige föreslogs emellertid även att antalet skulle utgöra 2—6, enär det icke vore nödvändigt eller lämpligt att redan nu bestämma, att ett borgarråd skulle vara ordförande i folkskoledirektionen; tills vidare kunde det befinnas tillräckligt att utse två borgarråd, vilka skulle vara ordförande i resp. drätsel-nämnden och fattigvårdsnämnden.

Vid överbägande av denna fråga finner jag mig böra biträda den ståndpunkt, vartill majoriteten kommit.

En annan fråga, beträffande vilken olika förslag framkommit, är den om *mandatstiden för borgarråd*. Under det kommittén och beredningsutskottet föreslagit en tid av åtta år, förordades från annat håll en hälften så lång mandatstid. I enlighet med ett inom stadsfullmäktige framställt kompromissförslag, hava stadsfullmäktige, såsom förut nämnts, föreslagit, att borgarråd skola utses för en tid av sex år.

Ehuru givetvis skäl kunna anföras såväl för en längre som en kortare tjänstgöringstid än sex år, finner jag icke anledning föreligga att avvika från det slut, vartill stadsfullmäktige kommit.

En vida viktigare fråga är utan tvivel den, som jag redan i korthet berört, nämligen huruvida och i så fall vilka föreskrifter som böra meddelas till betryggande av att borgarrådsbefattningarna tillsättas med behörigt iakttagande av kravet på sakkunskap och utan att kandidaternas politiska åskådning blir i allt för hög grad bestämmande.

Till en början synes det mig tydligt att *proportionell metod* icke bör få tillämpas vid val av borgarråd. Såsom inom stadsfullmäktige framhållits, skulle detta just vara ett sätt att åt dessa val giva en utpräglat politisk färg; härtill kommer, att om, såsom stadsfullmäktige föreslagit och även jag anser lämpligt, borgarrådens antal skall kompletteras efter hand i den mån vakanser uppstå, möjlighet att använda proportionell metod icke förefinnes.

Vad härefter angår frågan om *kvalificerad majoritet* vid val av borgarråd, är det visserligen min livliga förhoppning att, såsom även av medlemmar utav olika partier inom stadsfullmäktige framhållits, en majoritet inom stadsfullmäktige icke skall missbruka sin ställning vid tillsättande av borgarråd. Men möjlighet till missbruk förefinnes, och det synes knappast vara riktigt att bortse härifrån, då ju garanti

icke föreligger, att vid dessa viktiga funktionärers tillsättande hänsyn alltid i första rummet tages till den personliga dugligheten och kommunala synpunkter. Jag är även av den åsikten, att en bestämmelse om kvalificerad majoritet skulle komma att tydligt utmärka, att dessa val icke äro några partival, utan val, i avseende å vilka sakkunskap och personlig duglighet skulle vara de främst avgörande faktorerna. Jag tror, att det skulle vara ett sätt att i viss mån råda bot på det överklagade missförhållandet, att ensidigt politiska synpunkter alltmera göra sig gällande även på det kommunala området till förfång för de sakliga. Även om kommunalpolitiska synpunkter torde komma att spela in vid valet, synes man böra i görligaste mån tillse, att de valda uppbäras av förtroende hos ett övertvägande flertal stadsfullmäktige. Detta skulle icke med säkerhet vara fallet i avseende å ett borgarråd, vars val genomdrivits med knapp majoritet. Har valet däremot skett enhälligt eller med stort flertal, bör även en stadsfullmäktigkår med betydligt ändrad sammansättning kunna godtaga ett sådant borgarråd och jämväl, om han befunnits äga framstående duglighet, omvälja honom, fastän partiförhållandena, då han valdes första gången, voro helt andra. Det synes mig sålunda kunna antagas, att borgarrådets väljande med kvalificerad majoritet skulle befordra kontinuitet och sammanhang samt förebygga alltför tvära omkastningar i avseende å handhavandet av de förvaltningsuppgifter, som åligga borgarråden, vilket givetvis skulle vara en betydande fördel. Att, såsom från något håll framkastats, en bestämmelse om $\frac{2}{3}$ majoritet skulle föranleda, att de kraftigaste och mest energiska männen icke skulle bliva valda, synes mig icke behöva befaras. I avseende å uppdrag av förevarande slag synes mig sannolikheten tala för att personer av den mest framstående duglighet skola äga större förutsättningar att samla erforderligt flertal än de mindre kapabla.

Emellertid synes mig den av stadsfullmäktiges minoritet föreslagna bestämmelsen, enligt vilken, om kvalificerad majoritet ej kunnat ens vid förnyad omröstning vinnas, borgarråden skola tillsättas av stadskollegiet, knappast vara tillfredsställande.

I första hand kan mot densamma invändas, att det måste anses mindre lämpligt, att val av dessa viktiga tjänstemän skall i vissa fall ankomma på någon annan än stadsfullmäktige. Visserligen är jag ense med de ledamöter i stadsfullmäktige, vilka framhållit, att de olika meningsgrupperna vid dessa val säkerligen skulle i flertalet fall, för att undvika, att frågan bleve hänskjuten till stadskollegiet, gå varandra till mötes och förena sig om kandidater, som kunde samla erforderlig majoritet. Men så skulle nog icke alltid bliva fallet, och det synes då

mindre egentligt att överlåta avgörandet på kollegiet, vars ledamöter äro tillsatta av stadsfullmäktige, delvis med enkel majoritet (ordföranden och de båda vice ordförandena) och delvis, i de flesta fall, efter proportionell metod (de nio för två år valda ledamöterna).

Härmed är jag inne på den andra, kanske mest vägande, anmärkningen mot anordningen i fråga: att den, när ett hänskjutande till stadskollegiet kommer till stånd, endast undantagsvis skulle leda till annat resultat än ett avgörande med enkel majoritet. Sedan stadsfullmäktiges majoritet två gånger uttalat sin uppfattning, skulle det säkerligen bliva svårt för kollegiets i avgörandet deltagande ledamöter, av vilka flertalet i avseende å sitt omval är beroende av stadsfullmäktiges majoritet, att hävda en uppfattning, stridande mot den av majoriteten omfattade. Även om, såsom jag förut antytt, ett hänskjutande till stadskollegiet i allmänhet skulle undvikas, synas mig de nu berörda anmärkningarna mot den ifrågasatta anordningen så pass vägande, att jag icke anser mig kunna förorda densamma.

Ett annat tänkbart sätt för tvistefrågans lösning skulle vara att, när vid två omröstningar inom stadsfullmäktige den erforderliga majoriteten icke kunnat vinnas, frågan avgjordes av Kungl. Maj:t eller överståthållarämbetet. Ehuru en bestämmelse av dylik innebörd säkerligen skulle i det övervägande antalet fall medföra godvillig överenskommelse mellan partierna, synes det mig dock ur principiell synpunkt knappast riktigt, att dessa kommunala tjänstemän skola ens i undantagsfall till sättas på annat sätt än genom beslut av kommunal myndighet.

En lyckligare lösning, som måhända i flertalet fall skulle medföra samma resultat, nämligen val av borgarråd, som uppbäras av allmänt förtroende, skulle enligt min mening vinnas genom följande anordning: Därest vid ärendets första företagande till avgörande erforderlig majoritet ej kunnat vinnas och sålunda hela det antal borgarråd, som skall väljas, ej blivit utsett, uppskjutes valet av det antal borgarråd, som återstår att utse, till en följande dag. Därvid upprättas en förteckning, vari upptagas, därest ingen blivit utsedd vid första omröstningen, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den eller de vid berörda omröstning utsedda erhållit högsta röstetalet. Förteckningen bör upptaga två gånger så många namn, som borgarråd då äro att välja. Den omröstning, som därpå företages, må icke avse andra än de i förteckningen uppförda personerna. De äro valda, som då erhållit de flesta rösterna. Mellan lika röstetal avgör lotten.

Anordningen i fråga skulle väl ej i samma grad som den av stadsfullmäktiges minoritet föreslagna bestämmelsen vara ägnad att fram-

tvinga en överenskommelse mellan partierna men dock verka ganska starkt i samma riktning utan att vara förenad med den oegentligheten, att det slutliga avgörandet i något fall frantoges kommunens beslutande församling. Ett majoritetsparti, som icke kunde för sina kandidater samla $\frac{2}{3}$ majoritet, skulle säkerligen i de flesta fall draga sig för att vid en följande omröstning genomdriva deras val med enkelt flertal, såvida icke dessa kandidater verkligen vore av framstående duglighet och för uppdraget i fråga lämpliga. Och vore detta fallet, funnes ej anledning antaga, att övriga partier skulle vägra sin medverkan till deras val. Ett genomdrivande, sedan vid den första omröstningen $\frac{2}{3}$ majoritet ej kunnat vinnas, av undermåliga kandidater, skulle säkerligen av den allmänna opinionen stämpas såsom ett maktmissbruk och på grund av det uppseende, som ett dylikt förfarande skulle väcka, med hänsyn till partiets eget intresse såvitt möjligt undvikas.

En bestämmelse, sådan som den nu antydda är ingen nyhet för vår lagstiftning. Före de proportionella valens införande innehöll 9 § landstingsförordningen ett liknande stadgande.

Framhållas må till sist, att i det nu föreliggande förslaget finnes en annan föreskrift, som är ägnad att i viss mån utgöra garanti mot maktmissbruk i förevarande hänseende. Jag syftar på stadgandet i kommunalförordningens § 33 om stadskollegiets skyldighet att, innan ärende förekommer till handläggning i stadsfullmäktige, underkasta det samma erforderlig utredning samt till föredragning i fullmäktige bereda och avgiva yttrande i ärendet. Hos stadskollegiet, vars medlemmar i flertalet fall skola hava att samarbeta med de blivande borgarråden, kan förutsättas den allvarligaste önskan att för detta samarbete förvärva sakligt kvalificerade krafter. Och kollegiet bör vid avgivande av sitt yttrande vara vida mer obundet än om det hade att som sista instans besluta i ärendet, sedan detta, utan att tillräcklig majoritet uppnåtts, behandlats inom stadsfullmäktige. Särskilt om, såsom jag anser lämpligt, tjänsterna kungöras till ansökan lediga, torde goda förutsättningar finnas för att stadsfullmäktige skola hava att välja mellan ett icke alltför ringa antal dugande personer. Då de sökandes namn och kvalifikationer samt stadskollegiets yttrande i valärendet bringas inför offentligheten, bör det bliva svårt för ett majoritetsparti och knappast förenligt med dess egna intressen att av politiska skäl, med undanskjutande av mera kvalificerade sökande, till platserna i fråga utse mindre dugliga personer.

På de i det föregående anförda skäl har jag låtit inom civildepartementet verkställa en omarbetning av § 34 i förslaget till ändrad lydelse av kommunalförordningen för Stockholm i enlighet med de av mig här ovan angivna grunder.

I övrigt synas mig de nu ifrågavarande, av stadsfullmäktige förordade bestämmelserna lämpliga och icke giva anledning till erinran från min sida.

Stadskollegiets organisation och arbetssätt skola, liksom de egentliga förvaltningsnämndernas, bestämmas genom en särskild av Kungl. Maj:t fastställd instruktion. Förslag till sådan instruktion samt till ny lydelse av instruktionerna för stadens nämnder hava numera utarbetats av särskilda av stadsfullmäktige tillkallade sakkunniga, men stadsfullmäktiges beslut i ärendet har ännu ej inkommit till Kungl. Maj:t. Jag har därför icke ännu fattat ståndpunkt till förslagen i fråga. I allt väsentligt ansluta de sig till kommitténs förut återgivna förslag. De sakkunnigas förslag till instruktioner för stadskollegiet samt för drätselnämnden torde få såsom bilagor fogas till detta protokoll. Vid sådant förhållande synes något detaljerat referat av dessa förslag ej vara erforderligt, utan lär jag kunna inskränka mig till följande redogörelse för deras huvudgrunder.

Stadskollegiets samt förvaltningsnämndernas organisation och arbetssätt.

Stadsfullmäktiges ordförande och båda vice ordförande utöva enahanda befattningar inom stadskollegiet. Å kollegiet ankommande frågor fördelas å borgarråden för beredning och föredragning enligt särskild gruppindelning, som av kollegiet fastställs.

Med iakttagande av den för borgarråden bestämda föredragnings-skyldigheten utser stadskollegiet bland borgarråden ordförande och bland sina övriga ledamöter vice ordförande i drätselnämnden, fattigvårdsnämnden, fastighetsnämnden, gatunämnden, styrelsen över stadens industriella verk, folkskoledirektionen samt lönenämnden, ävensom bland borgarråden ordförande i stadsplanekommissionen, hamnstyrelsen, hälsovårdsnämnden, slakthus- och saluhallsstyrelsen, yrkesskolenämnden, styrelsen för stadens statistiska kontor samt löneavtalsnämnden.

Denna anordning förutsätter i fråga om hälsovårdsnämnden viss ändring av hälsovårdsstadgan. Stadsfullmäktige hava i särskild skrivelse den 6 oktober 1919 gjort en framställning härom till Kungl. Maj:t, vilken framställning tillstyrkts av överståthållarämbetet.

I denna skrivelse erinra stadsfullmäktige till en början därom att, enligt kommitténs, av stadsfullmäktige godkända förslag, å ett av borgarråden skulle ankomma att handlägga bland annat hälso- och sjukvårdsfrågor, särskilt ärenden tillhörande hälsovårdsnämndens verksamhetsområde, samt att enligt grunderna för den nya organisationen vederbörande borgarråd skulle såsom av stadskollegiet utsedd ordförande leda de viktigaste nämnderna inom sitt arbetsfält. I detta hänseende anför stadsfullmäktige vidare:

»I fråga om hälsovårdsnämnden lägga bestämmelserna i gällande hälsovårdsstadga hinder i vägen för en dylik, i och för sig önskvärd anordning. Alldeles själfvallet torde vara, att hälsovårdsnämndens angelägenheter äro av den vikt, att de i minst lika hög grad som övriga större förvaltningsstyrelsers kräva en direkt förbindelse mellan stadsregeringen och nämnden. Detta gäller visserligen främst sjukvården, men det torde starkt kunna sättas i fråga, huruvida icke nämndens uppgifter även efter en eventuell utbrytning av denna förvaltningsgren äro så betydande, att stadskollegiet borde vara företrätt i nämnden genom dennas ordförande. Stadsfullmäktige vilja erinra exempelvis om epidemisjukvården och om bostadsinspektionen. Det vore utan tvivel till gagn, om möjlighet förefunnes för stadskollegiet att tillsätta ordförande i hälsovårdsnämnden.

Med avseende å nämndens ur kommunal synpunkt viktigaste angelägenhet, sjukvården, hänvisar den kommitté, som utarbetat det av stadsfullmäktige sedermera för sin del i huvudsak godkända förslaget, till möjligheten och lämpligheten av hithörande frågors överlämnande till en särskild, rent kommunal nämnd, i vilken stadskollegiet utan hinder av hälsovårdsstadgans bestämmelser om hälsovårdsnämnds sammansättning skulle kunna utse ordförande. Denna utväg kan ej anses tillfredsställande. Den innebär nämligen en sammankoppling av tvenne olika organisationsfrågor utan egentligt samband med varandra, nämligen å ena sidan frågan om stadsregeringens effektivitet å hälsovårdsnämndens verksamhetsområde, å den andra om sjukvårdsförvaltningens organisation. På goda grunder har visserligen, såsom kommittén erinrar, en utbrytning av sjukvården från hälsovårdsnämnden föreslagits, men å andra sidan har lämpligheten av en sådan reform även blivit bestridd. Med all säkerhet förutsätter densamma således en utredning, som på obestämd tid skulle komma att uppskjuta en praktisk ordning av hithörande ärendens handläggning inom stadsregeringen. Man torde ock böra räkna med den eventualiteten, att utredningen utmynnår i tillsättandet, icke av en själfständig sjukvårdsnämnd, utan av en särskild avdelning för hithörande ärenden inom hälsovårdsnämnden, såsom i Göteborg år 1916 skett. Och i den senare händelsen stode man ändock till sist inför nödvändigheten av ändringar i hälsovårdsstadgan.

På grund av vad sålunda anförts, anse stadsfullmäktige, att hälsovårdsnämnden redan i och med den nya organisationens ikraftträdande bör innefattas bland de nämnder, i vilka stadskollegiet bland borgarråden utser ordförande. En sådan anordning låter sig, såsom förut påpekats, ej förena med gällande hälsovårdsstadgas bestämmelser om hälsovårdsnämndens sammansättning; enahanda är förhållandet med avseende å den nya hälsovårdsstadga, som väntas komma att utfärdas.»

Med anledning av vad sålunda anförts hemställa stadsfullmäktige om åtgärd för införande i hälsovårdsstadgan av sådant tillägg till bestämmelserna om hälsovårdsnämnds sammansättning, att desamma skola lända till efterrättelse i Stockholm i den mån icke Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges hörande annorlunda stadgar.

Till en början ber jag att få erinra, att det nu gäller att fatta definitivt ståndpunkt, förutom till det nyss berörda spörsmålet om viss ändring i hälsovårdsstadgan, allenast till de delar av det uppgjorda

organisationsförslaget, varom bestämmelser äro avsedda att inflyta i av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna författningar, nämligen kommunalförordningen för Stockholm och lagen om folkskoleväsendet därstädes.

I avseende å nämnda bestämmelser hava i allmänhet enighet varit rådande inom stadsfullmäktige. Dock har någon tvekan yppat sig, huruvida borgarråden skola vara självskrivna ordförande i de styrelser och nämnder, som de tillhöra, samt huruvida stadskollegiet skall äga rätt att utse vice ordförande i förvaltningsstyrelserna. Det har sålunda gjorts gällande, att det skulle vara tillräckligt, om stadskollegiet kunde bland sina ledamöter utse ordförande och vice ordförande i drätselnämnden och fattigvårdsnämnden. Det vore mindre lämpligt, att folkskoledirektionen icke skulle äga själv utse vare sig ordförande eller vice ordförande. Denna direktion vore icke ens företrädesvis ett förberedande och utredande eller ett verkställighetsorgan och hade viktiga uppgifter, som låge på sidan om den kommunala kontrollen, uppgifter, som vore ett direkt utflöde av statslagstiftningens föreskrifter, såsom upprättande av undervisningsplaner och reglementen för folkskolan, lärartillsättningar och den översta kontrollen över barns skolgång m. m. Hela tendensen på folkskoleväsendets område ginge i riktning mot borttagande av självskrivnenheten till ordförandeskap i skolstyrelserna.

Liknande synpunkter hava i avgivet yttrande framförts av skolöverstyrelsen, som på anförda skäl ansett, att det föreslagna sättet för utseende av ordförande och vice ordförande i folkskoledirektionen helst borde ersättas av självskrivnenhet till säte och stämma i stadskollegiet för en av direktionen själv vald ordförande. Emellertid låte enligt överstyrelsens åsikt en sådan undantagsställning för direktionen svårligen förena sig med den ifrågasatta organisationen i övrigt. I varje fall borde dock vid stadskollegiets behandling av ärenden utav nu ifrågavarande slag möjlighet beredas direktionensmajoriteten att, då dess mening avveke från ordförandens, få sin uppfattning i föreliggande frågor omedelbart företrädd. Ett liknande intresse funnes jämväl i avseende å yrkesskolenämnden i dess egenskap av lärlings- och yrkesskolestyrelse. Vid behandling inom stadskollegiet av ärende, ifråga om vilket ordförandens mening inom folkskoledirektionen eller yrkesskolenämnden skilde sig från flertalet ledamöters eller ifråga om vilket i övrigt särskilda förhållanden därtill föranledde, borde direktionen eller nämnden äga utse någon sin ledamot eller chefstjänsteman att inom kollegiet vid ärendets behandling deltaga i överläggningen med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Även om en sådan anordning icke vore ägnad att fullt avhjälpa de förut påpekade svagheter i orga-

nisationen, skulle densamma otvivelaktigt innebära en verklig förbättring därigenom, att den tryggade de ifrågavarande förvaltningsorganens rätt att under alla förhållanden få sin mening företrädd inom den centrala stadsregeringen. De bestämmelser, som erfordrades för ett reglerande av den sålunda föreslagna anordningen, kunde lämpligen införas i instruktionerna för stadskollegiet, folkskoledirektionen samt yrkesskolenämnden; och hemställdes att, innan sådana instruktioner fastställdes, överstyrelsen måtte beredas tillfälle att avgiva yttrande och förslag rörande deras avfattning.

I avseende å de sålunda framförda betänkligheterna finner jag mig böra framhålla, att en betydelsefull del av denna reform just ligger däri, att borgarråden skola vara ordförande i de viktigaste nämnderna och styrelserna. Sedan gammalt hava nämndernas ordförande intagit en ledande ställning inom desamma samt dirigerat utredningsarbetet och ärendenas allmänna gång. Det bästa sättet för att åstadkomma ett organiskt samarbete mellan nämnderna och stadskollegiet synes därför vara, att borgarråden göras till ordförande i nämnderna och andra av kollegiets ledamöter till vice ordförande däri. Vad särskilt folkskoledirektionen beträffar, kan den självskriften, som här föreslagits, ej vara att jämnställa med den, som tillkommit och delvis ännu tillkommer prästerna i rikets övriga skolstyrelser. I förevarande fall är det ju icke så, att självskriften är bunden vid ett visst ämbete, utan stadsfullmäktige skola äga till borgarråd utse personer, som äro skickade att vara ordförande i de särskilda nämnderna. Det är att förvänta, att på detta sätt ordförandeposten även i folkskoledirektionen kommer att besättas på ett sätt, som väl tillgodoser de hithörande ärendenas stora betydelse.

Väl är det sant, att folkskoledirektionen ej blott är ett under stadsfullmäktige lydande förberedande och verkställande organ, utan att densamma även av staten anförtrotts viktiga, genom dess lagstiftning reglerade, självständiga förvaltningsuppgifter. Men ifråga om dessa torde avsevärda motsättningar mellan direktionen, vars ledamöter med ett undantag utses av stadskollegiet och stadsfullmäktige, samt vederbörande, såsom direktionens ordförande fungerande borgarråd knappast vara att befara. Ur nu angiven synpunkt torde därför en anordning, som i förevarande hänsende i högre grad skilde sig från den i övrigt föreslagna organisationen, icke vara av behovet påkallad beträffande folkskoledirektionen och kanske än mindre vidkommande yrkesskolenämnden. Stadsfullmäktiges förslag innebär i allt fall en betydande förbättring av nuvarande organisation, i det enligt förslaget de viktigare förvaltningsnämnderna alltid vid ärendenas behandling inom kollegiet skola vara på

auktoritativt sätt representerade, något som för närvarande icke är fallet vid ärendenas handläggning inom beredningsutskottet. Förbises må ej heller, att en bestämmelse, sådan som den av skolöverstyrelsen ifrågasatta — vilken för övrigt, enligt vad jag har anledning antaga, knappast skulle vara ägnad att väcka någon allmänare tillfredsställelse bland stadsfullmäktige — måhända även skulle stöta på vissa praktiska svårigheter. Sådana anordningar böra utan tvivel, såvitt möjligt undvikas, som inverka tyngande på stadsregeringens arbete. Den består ju enligt stadsfullmäktiges förslag av ej mindre än aderton personer, och det kan därför måhända vara förenat med vissa olägenheter att ytterligare öka de vid sammanträdena närvarandes antal. Emellertid torde det vid fastställande av samtliga instruktioner böra tagas under övervägande, huruvida och i vad mån det kan befinnas lämpligt att bereda förvaltningscheferna och, därest sådant skulle låta sig göra, andra vederbörande, tillfälle att, då särskilda omständigheter därtill föranleda, inom stadskollegiet muntligen framlägga sin uppfattning i de frågor, som falla inom deras verksamhetsområden. Genom en dylik anordning skulle i vissa fall och särskilt i frågor, för vilkas bedömande fackkunskap vore erforderlig, ärendena erhålla en allsidigare belysning än den, som kunde bjudas enbart genom vederbörande borgarråds föredragning och nämndens protokoll med därvid till äventyrs av ledamöter eller fackchefer fogade reservationer. Antagligt är därför, att stadskollegiet själf skulle finna det vara påkallat av ärendenas sakliga behandling att i sådana fall, då därtill kan finnas anledning, anlita denna utväg.

Vad angår hälsovårdsnämnden, synas mig goda skäl tala för stadsfullmäktiges uppfattning om lämpligheten av att stadskollegiet skall kunna bland borgarråden utse ordförande jämväl i denna nämnd. Då emellertid hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919, vilken trätt i kraft den 1 januari 1920, lägger hinder i vägen för en dylik anordning, hava stadsfullmäktige hemställt om sådant tillägg till stadgans bestämmelser om hälsovårdsnämndens sammansättning, att dessa bestämmelser skola lända till efterrättelse i Stockholm i den mån icke Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges hörande annorlunda stadgar. Mot detta förslag har jag intet i huvudsak att erinra. Hälsovårdsstadgan har emellertid tillkommit efter riksdagens hörande, varför en bestämmelse av antydd innebörd icke lärer böra däri införas utan att riksdagen i samband med prövning av det föreliggande omorganisationsförslaget beretts tillfälle att yttra sig över den ifrågasatta ändringen i hälsovårdsstadgan. Sedan det visat sig, huruvida riksdagen har något att erinra mot berörda ändring, torde jag få tillfälle att ånyo anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

Jämförelse
mellan
kommitténs
förslag och
det Rabeska
förslaget.
Kommittén.

Den av herr Rabe som en huvudsak i den blivande organisationen påyrkade centraliseringen av stadens finansiella angelägenheter hos en verklig finansstyrelse har i nära överensstämmelse med hans förslag upptagits i kommitténs organisationsplan. Kommittén framhåller, att det Rabeska betänkandets kritiska utredning av den nuvarande organisationens brister jämte klargörandet av de problem, som vid en omorganisation måste lösas, i full utsträckning lämnat utgångspunkterna för kommitténs arbete, men att kommittén med avseende å den centrala ledningens organisation dock kommit till andra resultat än den Rabeska utredningen. Härom anför kommittén:

»Det Rabeska förslaget vilade helt och hållet på den grundsatsen, att förvaltningens ledning uteslutande skulle ligga i de oavlönade, på kort tid valda förtroendemännens händer. Efter en rationell arbetsfördelning mellan de olika förvaltningsstyrelserna och med tillämpning av ett långt drivet direktörssystem ansågs styrelsernas arbetsbörda kunna hållas inom sådana gränser, att den fortfarande helt och hållet kunde uppbäras av frivilliga arbetskrafter. För den centrala ledningen av stadsförvaltningen erkändes emellertid dessa vara otillräckliga; beredningsutskottets erfarenheter voro i detta hänseende tillräckligt bevisande. Då herr Rabe emellertid icke ville införa en avlönad stadsregering, föreslog han utskottets avskaffande och införande i stället av en effektiv centralisation av stadens utredningsarbete i ett stort, för hela förvaltningen gemensamt stadskansli. Här skulle arbetet fördelas å en rad särskilda sekretariat, vilkas chefer svarade för var sin större grupp av ärenden, på samma sätt som borgarråden enligt vårt förslag. Den egentliga ledningen av arbetets gång i förvaltningen skulle i verkligheten tillkomma kansliets chef, stadssekreteraren, vilken jämte sina avdelningschefer skulle ansvara för ärendenas föredragning i finansstyrelsen, samt överhuvudtaget, efter samråd med stadsfullmäktiges och drätselnämndens ordförande, leda utredningsmaskineriet och remissväsendet.

Denna egenartade organisation, som avsåg och helt visst även kunde lämna lekmannastyret det hittills saknade stödet av kvalificerade utredningstjänstemän, lider enligt vår mening av det bestämda felet, att den i alltför hög grad vilar på de frivilliga arbetskrafternas förmåga att utföra sina viktiga uppgifter, särskilt i vad dessa avse den egentliga stadsregeringen. Erfarenheterna från de år som gått, sedan den Rabeska utredningen utfördes, torde tillfyllest hava bestyrkt den uppfattningen, att — huru oundgängligt det frivilliga arbetet än är för den kommunala självförvaltningen — det icke längre ensamt är tillräckligt, när det gäller att utöva ledningen av en så betydande förvaltning som Stockholms stads. Det måste, på sätt vi förut närmare utvecklat, förstärkas med avlönade förtroendemän.

Härmed förskjutas emellertid alldeles förutsättningarna för det Rabeska förslaget. Med införande av avlönade föredragande förtroendemän i den centrala ledningen förlora sekreterarbefattningarna sitt berättigande eller, rättare sagt, de uppgå i de nya borgarrådsämbetena, vilkas uppgift praktiskt sett är densamma som deras. Det av oss framlagda förslaget kan således betraktas som en vidare utveckling av det Rabeska. Sekreterarne övergå till föredragande borgarråd, bitsittare och medbestämmande i stadens centrala myndighet; kansliet utvecklas från

ett efter byråsystem organiserat ämbetsverk till en stor kollegial myndighet, vald av stadsfullmäktige och av fullmäktige anförtrord uppgiften att å deras vägnar leda de kommunala angelägenheterna — på samma sätt som valda borgmästare och råd å den kommunala menighetens vägnar fordom regerade det svenska stadssamhället.»

I kommitténs förslag till ändringar av kommunalförordningen och folkskolelagen hava stadsfullmäktige infört de ändringar, som betingas av de av stadsfullmäktige framställda, i det föregående refererade förslag. Ehuru val i praxis icke ansetts tillhöra sådana stadsfullmäktiges beslut, som i allmänhet äro underkastade överståthållarämbetets stadfästelse, torde dock, säga stadsfullmäktige, med hänsyn till borgarrådsuppdragens karaktär av avlönade tjänster ett uttryckligt stadgande av sådant innehåll vara erforderligt, att beslut om antagande och entledigande ävensom avlönande av borgarråd icke erfordra överståthållarens stadfästelse för att ernå gällande kraft. En dylik föreskrift har följaktligen inarbetats i kommunalförordnings § 31.

Stadsfullmäktige.

Av de utav kommittén utarbetade författningsförslagen har endast förslaget om ändrad lydelse av kommunalförordningen för Stockholm underkastats granskning inom civildepartementet. Då förslaget till lag om ändring av lagen om folkskoleväsendet i Stockholm berör ett ämne, som tillhör ecklesiastikdepartementet, torde det ankomma på chefen för sistnämnda departement att framlägga förslag till sådan lagändring. I samband med utfärdande av dessa författningar och sedan stadsfullmäktige inkommit med förslag till instruktioner för stadskollegiet och stadens nämnder, torde jag bliva i tillfälle att för Kungl. Maj:t anmäla de av nämnda förslag till instruktioner, som skola underställas Kungl. Maj:t. Innan dessa förslag fastställas, torde vederbörande centrala statsmyndigheter böra sättas i tillfälle att yttra sig över vissa av dem.

Departementschefen.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av kommunalförordningen för Stockholm är i huvudsak avfattat i enlighet med de av kommittén angivna, i det föregående refererade grunder med de av stadsfullmäktige föreslagna ändringar.

De viktigaste nya stadgandena förekomma i §§ 33—35 och 37, vilka avse stadskollegiet. Därjämte hava §§ 4, 15, 18, 23, 26, 30, 31, 36, 38, 39, 42 och 49 undergått ändringar, vilka dock egentligen endast äro konsekvenser av de förutnämnda nyheterna och av huvudsakligen formell natur.

I § 34 av det utav stadsfullmäktige godkända förslaget har vidtagits den ändring i avseende å val av borgarråd, varom jag i det föregå-

ende uttalat mig. Därjämte har emellertid förslaget underkastats viss jämkning av mera formell natur, för vilken någon motivering icke torde vara erforderlig.

I avseende å lagändringens ikraftträdande har jag i enlighet med stadsfullmäktiges förslag ansett detta böra sättas till en så pass snart infallande tidpunkt som den 1 april 1920. Det har nämligen med styrka betonats vikten av att omorganisationen kan träda i tillämpning så snart som möjligt. Det är att hoppas att riksdagen skall kunna i så god tid företaga författningsförslaget till slutlig prövning, att lag i ämnet samt övriga författningar kunna utfärdas före den för ikraftträdandet föreslagna dagen.

Enligt förslaget skola de, som vid lagens ikraftträdande äro ledamöter i beredningsutskottet, fortfara därmed till den 10 april 1920. Val av ledamöter och ersättare i stadskollegiet är avsedd att första gången äga rum under tiden 1—9 april 1920 och avse en tid av fem år.

De nämnder, i vilka det skall tillkomma stadskollegiet att utse ordförande, skola enligt förslaget från och med den 10 april 1920 erhålla förändrad sammansättning. Val av ledamöter och suppleanter i sådana nämnder skola äga rum under tiden 1—9 april. De ledamöter och suppleanter, som då utses av stadsfullmäktige, väljas för tiden till och med den 31 december 1921, dock att bland dessa för varje nämnd halva antalet eller, om detta är ojämnt, det antal som närmast understiger hälften, skall efter lottning inför nämnden utträda vid slutet av år 1920.

Föredragande departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med ovan angivna grunder avfattat förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 samt hemställde, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Torsten Wolff.

Bilaga A.

Förslag

till

Instruktion för stadskollegiet i Stockholm.

§ 1.

Stadskollegiet, som har till uppgift att å stadsfullmäktiges vägnar leda förvaltningen av stadens angelägenheter, åligger för sådant ändamål: att med uppmärksamhet följa förvaltningen i alla riktningar; att utan tidsutdräkt göra de framställningar och förslag hos fullmäktige eller vidtaga de åtgärder i övrigt, som härav föranledas; att tillse det ärenden, i vilka fullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, varda, innan de där förekomma till behandling, underkastade erforderlig utredning, samt till föredragning i fullmäktige bereda och avgiva yttrande i dylika ärenden; samt att å fullmäktiges vägnar övervaka verkställigheten av fullmäktiges beslut.

Stadskollegiet äger att från stadens nämnder (styrelser) eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro av nöden, och vaka över att de utan onödigt dröjsmål avgivas, ävensom att hos överståthållarämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter, på sätt för fullmäktige i § 28 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm är medgivet. Från drätselnämnden skall yttrande inhämtas rörande de av övriga nämnder till stadskollegiet avlämnade förslagen till inkomst- och utgiftsstater, i alla stadsfullmäktiges prövning underställda frågor rörande förvärv eller avyttring av fast egendom samt i övriga under stadsfullmäktiges behandling hörande ärenden av särskild vikt för stadens ekonomi.

Stadskollegiet äger åt viss nämnd uppdraga verkställighet och förvaltning i sådan kommunens gemensamma angelägenhet, vars handläggning icke enligt gällande författning tillhör särskild stadsmyndighet.

§ 2.

Stadskollegiet biträdes vid fullgörande av sina uppgifter av stadskansliet, vars chef är stadssekreteraren. Denne tjänstgör jämväl såsom stadskollegiets sekreterare.

Stadssekreteraren tillsättes av stadsfullmäktige i den ordning fullmäktige besluta.

Övriga å stadskansliets stat upptagna tjänstemän tillsätts av stadskollegiet.

Extra personal antages och entledigas av stadssekreteraren, där ej av stadskollegiet annorlunda bestämmes.

Närmare föreskrifter rörande stadskansliets åligganden och organisation meddelas i dess instruktion, vilken utfärdas av stadskollegiet.

§ 3.

Mom. 1. Stadskollegiet utgöres av

- a) stadsfullmäktiges ordförande och båda vice ordförande,
- b) minst tre, högst sex borgarråd samt
- c) ytterligare nio ledamöter.

Mom. 2. De under mom. 1 c) omförmälda ledamöterna jämte ersättare för dem till lika antal, med uppgift att i avgången ledamots ställe inträda i stadskollegiet, välja stadsfullmäktige bland sig å första sammanträdet i april månad de år, då val till fullmäktige äga rum. Vid valet skall, där det ej jämlikt mom. 3 sker proportionellt, ordningen mellan ersättarna särskilt bestämmas.

Borgarråden, vilka hava de särskilda åligganden, varom nedan i §§ 4, 5 och 8 förmäles, väljas av stadsfullmäktige för en tid av sex år. Avgår borgarråd före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall platsen så snart ske kan återbesättas. För tiden intill dess nytt val skett ävensom vid tjänstledighet för borgarråd äge stadskollegiet utse annan bland sina ledamöter att uppehålla tjänsten. Till borgarråd må allenast utses person med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv.

Mom. 3. Val av de i mom. 1 c) omförmälda ledamöterna i stadskollegiet jämte ersättare för dem skall ske proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas

med det antal personer valet avser, ökat med 1. I fråga om ersättare för ledamot i stadskollegiet äger härvid vad om suppleant är stadgat motsvarande tillämpning.

§ 4.

Borgarråden föredraga i stadskollegiet ärenden, som på kollegiets handläggning ankomma.

Borgarråd skall, ändock han icke är stadsfullmäktig, närvara vid fullmäktiges sammanträden, där ej förfall, som av fullmäktige godkännes, föreligger, och äge därvid deltaga i överläggningarna med rätt att framställa förslag samt att få sin mening till protokollet antecknad.

Borgarråd åtnjuter arvode för år räknat, efter stadsfullmäktiges bestämmande.

Med befattningen såsom borgarråd må ej utan stadsfullmäktiges medgivande förenas annan syssla i stadens tjänst eller därmed jämförligt allmänt eller enskilt uppdrag.

§ 5.

Borgarråd äger årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, med bibehållande av sitt arvode åtnjuta en och en halv månads semester å tid, som av stadskollegiet fastställs. Annan ledighet än semester äger stadskollegiet bevilja borgarråd, dock högst en vecka varje gång, där ej på grund av sjukdom eller annat laga förfall längre tids ledighet erfordras. Föreligger dylikt hinder längre tid än sex månader i följd eller tillhoppa nio månader under ett år, skall borgarrådet avgå.

I händelse borgarråd vid utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd, icke omväljes eller ock dessförinnan på grund av sjukdom eller eljest utan att hava tjänsten förverkat nödgas avgå, skall årligen under så lång tid, som motsvarar den, under vilken han innehaft befattningen, dock ej för längre tid än sex år, till honom utgå ett belopp motsvarande hälften av det för honom såsom borgarråd senast fastställda arvodet.

§ 6.

Är ledamot, som under § 3 mom. 1 c) omförmäles, förhindrad att bevista stadskollegiets sammanträden under längre tid än tre månader i följd eller tillhoppa fem månader under ett år, skall han från befattningen avgå.

§ 7.

Stadskollegiets ordförande och två vice ordförande handlägga ärenden rörande ordningen vid stadskollegiets sammanträden, uppsättande av föredragningslistor för dessa sammanträden samt i allmänhet frågor rörande arbetets gång inom kollegiet.

§ 8.

Mom. 1. De ärenden, som ankomma å stadskollegiets handläggning, fördelas å borgarråden enligt den gruppindelning av ärendena, som av kollegiet fastställles.

Vid uppgörande av denna indelning skall iakttagas, att följande ärenden skola tillhöra var sin grupp:

- a) ärenden av betydelse för stadens ekonomi och särskilt ärenden tillhörande drätselnämndens verksamhetsområde;
- b) ärenden rörande fastighetsförvaltningen och stadsplaneväsendet;
- c) ärenden rörande hälsovård, sjukvård och fattigvård; samt
- d) ärenden rörande undervisningsväsendet.

Borgarråd äger att utan föregående föredragning från vederbörande myndigheter infordra de upplysningar och yttranden, som för beredningen av till hans arbetsområde hörande ärenden finnas erforderliga.

Mom. 2. Stadskollegiet eller å dess vägnar ordförandena äga bestämman, av vilket borgarråd ärende, som icke upptagits i den fastställda gruppindelningen, skall beredas och föredragas.

Utan hinder av gällande arbetsfördelning äge stadskollegiet eller å dess vägnar ordförandena att hänskjuta visst ärendes beredning och föredragning till annat borgarråd än det, till vars arbetsområde det eljest hör, eller till gemensam beredning och föredragning av flera borgarråd, där sådant med hänsyn till sambandet mellan skilda ärenden eller av andra skäl synes lämpligt.

Mom. 3. Mellan sina övriga ledamöter äger stadskollegiet fördela göromälen på sätt lämpligast synes. De ledamöter, vilka från början tagit del i huvudsakliga handläggningen av ett ärende, böra, såvitt ske kan, därmed fortfara till slutet.

§ 9.

Stadskollegiet utser bland borgarråden ordförande och bland sina övriga ledamöter vice ordförande i följande stadens nämnder, nämligen

drätselnämnden, fattigvårdsnämnden, fastighetsnämnden, gatunämnden, styrelsen över stadens industriella verk, folkskoledirektionen samt löne-
nämnden ävensom bland borgarråden ordförande i hamnstyrelsen, hälso-
vårdsnämnden, slakthus- och saluhallsstyrelsen, yrkesskolenämnden, sty-
relsen för stadens statistiska kontor och löneavtalsnämnden.

Till ordförande i drätselnämnden och till ordförande i fattigvårds-
nämnden skola utses de borgarråd, vilkas föredragningsskyldighet om-
fattar de till dessa nämnders arbetsområden hörande ärenden. Jämväl
i övrigt skall vid val av ordförande hänsyn tagas till den gällande för-
delningen av föredragningsskyldigheten mellan borgarråden.

§ 10.

Mom. 1. Stadskollegiet, för vilket tjänstgöringsåret börjar den 1
april, sammanträder å första helgfria dag efter stadsfullmäktiges första
sammanträde i denna månad samt därefter enligt den plan för sam-
manträden, som å första sammanträdet under tjänstgöringsåret av kolle-
giet antages, ävensom eljest när ordföranden så finner nödigt eller
minst tre ledamöter med uppgift om anledningen därom skriftligen göra
framställning.

Sammanträde skall jämväl hållas, då överståthållarämbetet det äskar
för behandling av uppgivet ärende.

Mom. 2. Vid stadskollegiets sammanträden äga överståthållaren
eller, där han hindrad är, underståthållaren samt stadssekreteraren att
vara tillstädes och i överläggningarna deltaga.

§ 11.

Stadsfullmäktiges ordförande och vice ordförande innehava enahanda
befattningar i stadskollegiet.

Äro såväl ordföranden som båda vice ordförandena hindrade att
bevista kollegiets sammanträde, utses ordförande för tillfället.

§ 12.

Kallelse till sammanträde skall genom sekreterarens försorg skrift-
ligen utfärdas och senast dagen förut, såvitt möjligt är, delgivas envar
ledamot samt överståthållaren.

Förhinder att bevista sammanträde skall i god tid meddelas sekreteraren.

§ 13.

För varje sammanträde upprättas en föredragningslista, som upp-
tager de på stadskollegiets handläggning eller beslut ankommande ärenden
i den ordning ordföranden med avseende å deras vikt eller behovet av
deras skyndsamma avgörande finner skäligt bestämma.

Uppstår fråga om visst ärendes föredragning i annan ordning än
den, vari det å listan förekommer, gäller därom vad de flesta närvarande
besluta.

§ 14.

Ärende må till avgörande företagas, såvida minst halva antalet av
ledamöterna, däribland, utom föredraganden, minst två borgarråd, är
tillstädes.

Begäres omröstning, skall denna vid val ske med slutna sedlar,
där så äskas, och skilje lotten mellan dem, som erhållit lika röstetal.
I övriga frågor verkställs öppen omröstning, och bliver den mening
gällande, varom de flesta förena sig. Falla rösterna å båda sidor lika,
gälle den mening ordföranden biträtt.

§ 15.

Vid stadskollegiets sammanträden föres protokoll, som vid näst
därpå följande sammanträde justeras, såvida ej åt ordföranden jämte
en eller flera ledamöter uppdragits att dessförinnan verkställa justeringen.

Till protokollet skola jämte anteckning om de tillstädesvarande
upptagas de ärenden, som till handläggning förekomma, besluten samt,
där omröstningen varit öppen, huru varje ledamot röstat. Önskar någon,
att skälen för hans särskilda mening åtfölja protokollet, bör han senast
vid dess justering avlämna sin mening, skriftligen avfattad, för att till
protokollet bifogas.

§ 16.

Protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola förvaras
på sätt och å ställe, som av stadskollegiet bestämmes. En var, som
det åstundar, äger att på sekreterarens expeditionsrum taga avskrift av
protokoll och få densamma till riktigheten bestyrkt av sekreteraren.

§ 17.

Mom. 1. Stadskollegiets expeditioner skola, försedda med stadssekreterarens kontrasignation, å stadskollegiets vägnar undertecknas av ordföranden samt föredragande borgarrådet. Vid förfall för ordföranden inträder i hans ställe någon av vice ordförandena eller, om dessa äro hindrade, två av borgarråden.

Mom. 2. Protokollen jämte utdrag av desamma undertecknas av stadssekreteraren.

§ 18.

Mom. 1. Varje stadskollegiets utlåtande skall jämte därifrån skiljaktiga meningar befordras till trycket i fortlöpande nummerordning för året samt ett exemplar därav överlämnas till en var av stadsfullmäktige sist vid det tillfälle, då kallelse meddelas till det sammanträde, vid vilket ärendet första gången skall hos stadsfullmäktige handläggas. Kollegiet äger att därjämte låta såsom bilagor trycka sådana till ärendet hörande handlingar, som kollegiet anser vara av den vikt, att innehållet av desamma bör i dess helhet komma till fullmäktiges kännedom.

Mom. 2. Kortfattad underrättelse om fullmäktiges beslut i anledning av stadskollegiets utlåtanden skall till trycket befordras och vidfogas årets utlåtanden.

§ 19.

Skulle stadskollegiet finna ett ärende vara av den brådskande beskaffenhet, att fullmäktige böra kallas att däri besluta, innan kollegiets yttrande hinner tryckas och utdelas till stadsfullmäktige, må det ankomma på kollegiet att hos ordföranden anhålla, det fullmäktige ändock må för sådant ärendes behandling varda kallade till sammanträde.

Denna instruktion träder i kraft den 1 april 1920. Angående de val till stadskollegiet, som närmast därefter skola äga rum, gälle vad i bestämmelserna för ikraftträdande av lagen den _____ om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 är stadgat.

*Bilaga B.***Förslag**

till

Instruktion för Stockholms stads drätselnämnd.

§ 1.

Stockholms stads drätselnämnd utgör organ för stadens penningförvaltning samt ombesörjer verkställighet och förvaltning av de kommunens angelägenheter i övrigt, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas.

Nämnden äger att själv eller genom ombud så inför som utom domstol anhängiggöra och föra stadens talan i alla ärenden, som falla inom nämndens förvaltningsområde.

§ 2.

Nämnden uppbär, förvaltar och redovisar i föreskriven ordning de inkomster, vilka inflyta av allmänna rörelsen eller inkomstgivande rättigheter eller beredas genom uttaxering eller annorledes, tillser, att stadens rätt i dessa hänseenden behörigen iakttages, samt bestrider de utgifter, vilka erfordras för stadens allmänna behov i de avseenden, varom i denna instruktion förmäles, och vilka blivit bestämda i den ordning, som föreskrives i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

Om nämndens befogenhet att göra framställning om rättelse i debitering av stadsutskylder är stadgat i kommunalförordningen för Stockholm.

§ 3.

Nämnden handhaver ledningen av stadens kassa- och räkenskapsväsen i överensstämmelse med reglemente, som av stadsfullmäktige fastställs. I avseende på uppbörden och redovisningen av stadens medel skall iakttagas vad i detta reglemente finnes föreskrivet.

§ 4.

Drätselnämnden äger att i nödig omfattning å stadens vägnar upptaga lån, i den mån icke därigenom den i § 30 i kommunalförordningen för Stockholm stadgade gränsen för stadens underställningsfria upplåning överskrides.

Frågor om lån till högre belopp samt om avskrivning ur räkenskaperna av någon stadens fordran, sedan vederbörande revisorer yttrat sig däröver, skola underställas stadsfullmäktiges prövning.

§ 5.

I fall, som ej tåla uppskov, må nämnden på framställning medgiva överskridande av beviljat anslag. Sådant överskridande skall genast anmälas till stadskollegiet.

§ 6.

Nämndens verkställande organ för handhavande av penningförvaltningen utgöres av kammarkontoret, vars chef är stadskamreraren.

Genom revisionskontoret, vars chef är stadsrevisorn, granskas samtliga räkenskaper rörande kommunalförvaltningen, i avseende å vilka ej annorledes är förordnat.

Under nämnden lyda vidare auktionsverket, vars chef är auktionsdirektören, samt stadens ombudsman.

§ 7.

Å nämndens stat upptagen personal antages av nämnden.

Extra personal antages och entledigas av vederbörande förvaltningschef, där ej av nämnden annorlunda bestämmes.

§ 8.

Instruktion för kammarkontoret och revisionskontoret samt i övrigt nödiga instruktioner för drätselnämnden underlydande tjänstemän ävensom reglemente för auktionsverket utfärdas av nämnden, som tillika övervakar, att personalen fullgör sina åligganden och prövar dess åtgöranden, då sådana hos nämnden överklagas.

§ 9.

Nämnden består av, förutom ordförande och vice ordförande, som utses av stadskollegiet, fem andra ledamöter, vilka jämte fem suppleanter för nämndens ledamöter väljas av stadsfullmäktige.

Angående tiden och ordningen för val av ledamöter och suppleanter samt deras tjänstgöringstid gälle i övrigt vad i kommunalförordningen för Stockholm därom stadgas.

Ordningen mellan suppleanterna skall, där valet ej skett proportionellt, bestämmas vid tjänstgöringsårets början i första rummet efter suppleanternas tjänstetid i nämnden, men vid lika tjänstetid efter ålder såsom stadsfullmäktig eller efter levnadsår; dock att genom enhälligt beslut av nämnden må kunna bestämmas, att viss ledamot skall vid förfall i första rummet ersättas av viss suppleant.

§ 10.

Har borgarråd, som utsetts till ordförande i nämnden, avgått eller erhållit tjänstledighet, skall den, som jämlikt § 34 mom. 2 i kommunalförordningen för Stockholm utsetts i hans ställe, uppehålla jämväl hans befattning såsom ordförande i nämnden.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att bevista nämndens sammanträde, utses ordförande för tillfället.

När överståthållaren är tillstädes, föres ordet av honom.

§ 11.

Nämnden äger mellan sina ledamöter fördela göromålen på sätt lämpligast synes, ävensom uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter eller åt under nämnden lydande förvaltningschefer, var för sitt område, att handhava särskilda förvaltningsärenden. Beslut, som på grund av sådant uppdrag fattas, skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

§ 12.

Nämnden sammanträder på ordförandens kallelse minst en gång i månaden, eller när ordföranden eljest så finner nödigt eller minst två ledamöter med uppgift om anledningen därom skriftligen göra framställning.

Förhinder att bevista sammanträde skall i god tid meddelas ordföranden.

Vid val av under nämnden lydande förvaltningschefer skola samtliga ledamöter eller suppleanter för dem vara tillstädes. Övriga ärenden må till avgörande företagas, såvida ledamöter eller suppleanter äro tillstädes till minst det antal, som närmast överstiger hälften.

Vid val inom nämnden sker omröstning, där så äskas, med slutna sedlar, och skilje lotten mellan dem, som erhållit lika röstetal. I övriga frågor verkställs öppen omröstning, och bliver den mening gällande, varom de flesta förena sig. Falla rösterna å båda sidor lika, gälle den mening ordföranden biträtt.

§ 13.

Vid nämndens sammanträden äger stadskamreraren närvara och deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet.

Enahanda befogenhet tillkommer övriga i § 6 omnämnda förvaltningschefer, var för sitt förvaltningsområde.

§ 14.

Vid nämndens sammanträden föres protokoll, som vid näst därpå följande sammanträde justeras, såvida ej åt ordföranden uppdragits att ensam eller jämte en eller flera ledamöter dessförinnan verkställa justeringen.

Till protokollet skola jämte anteckning om de tillstädesvarande upptagas de ärenden, som till handläggning förekomma, samt besluten. Önskar någon, att skälen för hans särskilda mening åtfölja protokollet, bör han senast vid protokollets justering avlämna sin mening, skriftligen avfattad, för att detsamma bifogas.

§ 15.

Från nämnden utgående expeditioner skola, försedda med vederbörlig kontrasignation, å nämndens vägnar undertecknas av ordföranden eller, därest han är hindrad, av två av nämndens ledamöter.

Protokollet jämte utdrag därav undertecknas av protokollsföraren.

§ 16.

Nämnden åligger att varje år till stadskollegiet avlämna förslag till inkomst- och utgiftsstat för det kommande året, vad angår avlönings- och pensionsväsendet, före den 15 juni och i övriga delar före september månads utgång, därest ej stadsfullmäktige jämlikt § 42 i kommunalförordningen för Stockholm bestämma annan tid, inom vilken statförslagen skola avgivas, ävensom att avgiva de utlåtanden och redogörelser, som infordras av stadsfullmäktige, stadskollegiet, vederbörande borgarråd eller annan behörig myndighet.

§ 17.

Stadens huvudbok skall, avslutad för kalenderår, tillika med nämndens övriga räkenskaper samt hos nämnden förda protokoll före den 1 därpå följande maj tillhandahållas revisorerna, vilka till ett antal av fem, jämte tre suppleanter, utses av stadsfullmäktige.

Revisorerna äga till sin hjälp antaga sekreterare och kameralbiträde.

Revisionsberättelsen bör vara avslutad och berättelse däröver till nämnden avlämnad inom oktober månads slut. Berättelsen med det utlåtande, vartill den må anses föranleda, skall av nämnden ofördröjligen överlämnas till stadsfullmäktige.

Övergångsbestämmelse.

Denna instruktion träder i kraft den 1 april 1920. De, som på grund av tidigare uppdrag äro ledamöter eller suppleanter i drätsel-nämnden, skola frånträda sina befattningar den 10 april 1920. Från och med sistnämnda dag skall nämnden hava den sammansättning, som i denna instruktion stadgas, i följd varav val av ledamöter och suppleanter i nämnden skola företagas under tiden 1—9 april 1920. De ledamöter och suppleanter, som då utses av stadsfullmäktige, väljas för tiden till och med den 31 december 1921, dock att bland dessa två ledamöter och två suppleanter skola efter lottning inför nämnden utträda vid slutet av 1920.